

RAZSTAVNA DEJAVNOST MUZEJA NEEVROPSKIH KULTUR GORIČANE

Nadja Valentinčič Furlan

125

Uvod

Pregledni članek slavi šestdesetletnico ustanovitve Muzeja neevropskih kultur Goričane, izpostave Slovenskega etnografskega muzeja (SEM). Posvečen je ravnatelju SEM dr. Borisu Kuharju (1929–2018), ki je zasnoval to pomembno platformo in njen program ter skrbel za izmenjevanje razstav in prikazovanje filmov, in kustodinji za zunajevropske kulture dr. Pavli Štrukelj (1921–2015), ki je postavljala razstave, pisala kataloge ali zanje prirejala tuja besedila ter pripravljala vodstva in obrazstavne programe (Kuhar 2011: 8; Čeplak Mencin 2015; Palaić 2020). Prinaša tudi nove vpoglede v formiranje Muzeja neevropskih kultur Goričane in njegove dejavnosti in sicer na podlagi prispevkov Televizije Ljubljana, najdbe filmov iz arhiva muzeja Goričane in sveže odkritih dokumentov v Arhivu Republike Slovenije.

Prvotno sem seznam razstav potrebovala, da sem lahko Televizijo Slovenija zaprosila za arhivske posnetke o razstavah zunajevropskih kultur,¹ ki sem jih analizirala za članek *Televizijske oddaje in prispevki o razstavah Muzeja neevropskih kultur Goričane* (Valentinčič Furlan 2024). V naslednji fazi me je zagrabil izziv po sestavljanju kolikor toliko popolnega seznama razstav (prim. Goody 1977; Eco 2009). Popisovanje, katalogiziranje in klasificiranje so značilne metode delovanja muzejev, knjižnic in arhivov, povezane so z določenimi poklici in tudi z osebnimi preferencami v konstrukcijah znanja. Na splošno gre za nikoli dokončano delo, vendar je v primeru Muzeja neevropskih kultur Goričane jasen časovni okvir, ki se od ideje za vzpostavitev leta 1962, obnove dvorca in odprtja leta 1964 razteza do leta 1990 oz. 1992,² ter se zaključí z letom 2001, ko je

1 Za raziskavo podatkovnih baz se zahvaljujem upokojeni dokumentalistki raziskovalki Jožici Hafner in dokumentalistoma raziskovalcema Roku Omahnu in Aleksandru Lavrenčiču iz TV dokumentacije.

2 Leta 1988 se je udrl strop na indonezijski razstavi; leta 1990 je bila zaradi prenove razstavna dejavnost v dvorcu končana, medtem ko je bila razstava Petkovškove zbirke v pristavi na ogled še dve leti dlje. Slovenski etnografski muzej bi se razvijal precej drugače, če bi v začetku osemdesetih let dobili obljubljeni vladno palačo, vendar se vlada navsezadnje ni preselila v novo stolpnico TR3 na Trgu revolucije in načrti o združitvi vseh zbirk in dejavnosti SEM so padli v vodo (Kuhar 2013: 320).

bila dislocirana enota ukinjena, trije zaposleni preseljeni na novo lokacijo na Metelkovi 2 v Ljubljani, zunajevropske zbirke pa najprej prepeljane v depo v Škofjo Loko, kasneje pa na Metelkovo. Pogledi kustosov na združitev obojih zbirk pod isto streho se precej razlikujejo; sama menim, da je bila za muzej koristna tako vsebinsko kot organizacijsko, saj se razstave tematsko dopolnjujejo oziroma na nekaterih stalnih razstavah izbrane predmete iz slovenskih in zunajevropskih zbirk prikazujemo skupaj. Morda bomo v prihodnjih desetletjih uspeli bolje izkoristiti priložnosti za poudarjanje sočasne sorodnosti in raznolikosti svetovnih kultur in načinov življenja, vključno z našimi.

126

Po Borisu Orlu je Etnografski muzej leta 1954 hranil 1242 predmetov neevropskih kultur, od tega dobro polovico iz Afrike (Orel 1953/1954: 144). Leta 1982 je Pavla Štrukelj (1980/1982: 156) poročala, da muzej Goričane šteje že več kot 9500 predmetov, danes pa jih SEM hrani približno dvakrat toliko. Boris Kuhar in Pavla Štrukelj sta za muzej pridobila mnoge zunajevropske zbirke in jih nekaj prispevala tudi sama (Štrukelj 1980/1982). Kuhar je poleg tega usmerjal nekatere slovenske zbiralce v Afriki, npr. Antona Petkovška (*Boris Kuhar, 1929–2018*; Pivk 1992: 113). Pavla Štrukelj je bila avtorica več kot tridesetih razstav, pri čemer je desetkrat sodelovala z zbiralci; poleg tega pa je priredila vsaj 35 gostujočih razstav. Boris Kuhar je v produkciji muzeja Goričane pripravil vsaj šest avtorskih razstav, od tega tri za gostovanje v Beogradu, sedma avtorska je bila razstava Foitove zbirke za Galerijo Velenje, priredil pa je tudi vsaj eno gostujočo razstavo z afriško tematiko. Za nekatere razstave neuvrčenih kultur iz gradiva SEM ni jasno, kdo od njiju je bil avtor oz. ali je šlo za soavtorstvo. Poleg tega pri gostujočih razstavah po etnologinji in kulturni antropologinji Tini Palaić (2023: 134) glede na dostopne vire ni mogoče jasno določiti razmerja moči med tujimi strokovnjaki in domačimi kustosi. Kot ugotavljam v analizi televizijskih prispevkov o razstavah muzeja Goričane (Valentinčič Furlan 2024: 19), je bilo v 20. stoletju avtorstvo televizijskih prispevkov, razstav in katalogov slabo opredeljeno, dokler ustanove in avtorji niso ozavestili pomena avtorskega prava – *Zakon o avtorski in sorodnih pravicah* smo v Sloveniji sprejeli leta 1995 (ZASP 1995).

Dokumentarni, publicistični in arhivski viri SEM in Arhiva Republike Slovenija

Seznam razstav (90) sem pripravila na podlagi razstavnih katalogov (55), podatkov o razstavah v *Slovenskem etnografu* (B. n. a. 1980/1982b) in *Etnologu* (Sosič 2003), objav Borisa Kuharja, Pavle Štrukelj, Ralfa Čeplaka Mencina, Marije Mojce Terčelj, Marka Freliha, Anje Koren in Tine Palaić, arhivskih posnetkov Televizije Slovenija, filmov iz produkcije SEM³ in filmov, ki smo jih leta 2023 odkrili v arhivu muzeja Goričane skupaj z evidenco Pavle Štrukelj o filmskih projekcijah v letih 1968–1970 (zvezek hrani Kustodiat za etnografski film, filmi pa so v postopku digitalizacije v Slovenski kinoteki). Upoštevam tudi novoodkrita arhivsko gradivo Arhiva RS *Ureditev zbirke antikvitet Daljnega vzhoda*

3 Sklicujem se predvsem na Kuharjeve izjave iz filma *Boris Kuhar, 1929–2018*, ki je dostopen na spletu, <https://www.etno-muzej.si/en/digitalne-zbirke/filmografija/boris-kuhar-1929-2018>. Kustodiat za etnografski film sicer hrani integralni intervju s Kuharjem iz leta 2011.

Marije Skušek s signaturo SI AS 249/632,⁴ ki sem ga pregledala oktobra 2024 in ga primerjam z dokumenti v dosjeju *Skuškova zbirka*, ki je v dokumentaciji SEM označen kot RA 125. Dokumenti razkrivajo nekatera nova dejstva o muzealizaciji Skuškove zbirke, ki je bila v letih 1962–1963 tesno povezana z iskanjem novih depojskih in razstavnih prostorov za Etnografski muzej.

V drugi polovici leta 1962 je Boris Kuhar na povabilo Marije Makarovič, v. d. ravnateljice po Orlovi smrti februarja 1962, skupaj z njo pripravljaj načrt reševanja prostorskih težav, uradno pa je kot direktor nastopil januarja 1963 (Kuhar 2013: 320–321). Po dokumentih Arhiva RS je Marija Makarovič že 11. maja 1962 (in spet 13. julija 1962) Svet za kulturo in prosveto LR Slovenije in Občinski ljudski odbor Medvode zaprosila za prostor za depojske prostore v dvorcu Goričane za zbirke »ljudske kulture z vse Slovenije« z vizijo, da bi kasneje lahko pripravljali tudi razstave in kulturne programe (SI AS 249/632: 292–638). Prav v tistem času se je intenziviralo iskanje rešitev za namestitvev Skuškove zbirke, ki je bila neustrezno hranjena v treh sobah stanovanja Skušek v prvem nadstropju vile na Strossmayerjevi 3 v Ljubljani, kamor se je želel iz pritličja razširiti Dom igre in dela – vrtec (SI AS 249/632: 292–609; RA 125: 17).

127

Historiat zaščite in muzealizacije Skuškove zbirke pokaže, da jo je na pobudo Japonke Tsuneko Kondō Kawase, tedaj že naturalizirane kot Marija Skušek, Zavod za zaščito in znanstveno preučevanje kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti Slovenije 11. septembra 1948 zaščitil z argumentom, da predstavlja edinstveno zbirko kitajskih in japonskih umetnostnih in umetnoobrtnih izdelkov v Sloveniji in tudi v Evropi (RA 125: 22). V Predpogodbi z dne 22. septembra 1950 beremo, da je Marija Skušek Predsedstvu vlade LR Slovenije zbirko ponudila v trajno last v zameno za izročnino, mesečno rento in plačano delovno mesto kustodinje v muzeju (RA 125: 14 in 23). Ponudba se ji je zdela prenizka, zato je zbirko skušala leta 1955 prenesti pod okrilje novoustanovljenega Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« Piran, vendar jo je odvrnilo dejstvo, da je bila za zbirko in njeno stanovanje ponujena vila Istrica tedaj še v lasti italijanskega optanta (Marinac 2017: 171–172; Hrvatini 2021: 173). Potem je z Ljudsko republiko Slovenijo dosegla boljše pogoje z višjo mesečno rento – pogodbo so podpisali 23. aprila 1957 (RA 125: 15, 20). Narodni muzej Ljubljana je 1. junija 1958 zbirko uradno prevzel v upravljanje (RA 125: 24), vendar je večina od 373 kosov ostala v hrambi in oskrbi gospe Skušek v njenem stanovanju, zaboje z deli domnevnega vrtnega paviljona pa so iz kleti Moderne galerije preselili v Cukrarno (RA 125: 15, 20).

Prav Boris Kuhar je dvorec Goričane videl kot najbolj ustrezno prostorsko rešitev za stalno razstavo Skuškove zbirke.⁵ Sklad LRS za stanovanjsko izgradnjo Ljubljana je 21. julija 1962 Sekretariat za kulturo in prosveto obvestil, da so Etnografskemu muzeju odobrili kredit za »preselitev stanovalcev iz gradu Goričane z namenom, da se grad

4 Zahvaljujem se Jožici Hafner, ki me je opozorila nanj. Elektronske kopije sem pridobila za muzej.

5 Vmesni predlogi in lokacije rešitev so bile: vila pokojne pisateljice Lili Novy v Ljubljani, Beneška hiša v Piranu (SI AS 249/632: 292–632), že omenjena vila Istrica v Portorožu (Marinac 2017: 171–172; Hrvatini 2021: 173); Boris Kuhar je naštel še Bled in gradnjo paviljona v Tivoliju (RA 125: 12). Odpadli so zaradi neustreznih ali premajhnih prostorov, vprašanja lastništva ali pomanjkanja politične volje in financ.

preuredi za stalen muzej, zlasti tudi bogate japonske zbirke tov. Skušek« (SI AS 249/632: 292–609). Ko je Narodni muzej Ljubljana po dogovoru s Kuharjem zbirko 19. januarja 1963 predal v upravljanje Etnografskemu muzeju, si je izgovoril pravico do razstave izbranih predmetov (SI AS 249/632: 292–632) po izboru umetnostnega zgodovinarja Williama Watsona (RA 125: 10) iz Britanskega muzeja v Londonu – razstavo so odprli dva meseca kasneje (*TV obzornik*, 28. 3. 1963). Marija Skušek je umrla 25. januarja 1963 (SI AS 249/632: 292–632) in žal ni doživela niti selitve zbirke v Muzej neevropskih kultur Goričane niti priprave razstave. Dvorec Goričane je zahteval veliko prenov v letih 1962–1963 in tudi v naslednjih desetletjih, vendar je nudil dobro lokacijo za številne razstave in mnoge prireditve.

Razstave v produkciji Muzeja Goričane 1964–1992

Razstave navajam po naslednjem sistemu: naslovu razstave in letnici sledi kratek opis vsebine, avtorjev in matične ustanove, navedba kataloga razstave ter ponekod še značilnosti obrazstavnih programov in odzivi medijev. Dodajam tudi podatke, če so bile obravnavane zbirke v kasnejših letih na ogled v novih prostorih SEM na Metelkovi, in povezave do spletnih objav zbirk, ki povečujejo njihovo dostopnost javnosti. Zaradi ohranjanja zgodovinskega spomina navajam vse razstave⁶ v prostorih dvorca Goričane ali v njegovi produkciji ali v (so)avtorstvu Pavle Štrukelj in Borisa Kuharja (razen tistih o slovenski kulturi), čeprav jih osem odstopa vsebinsko ali organizacijsko (več v zaključnem epilogu). Za pregled podatkov in pogovore sem hvaležna kustodinji Tini Palaić, kustosu Ralfu Čepplaku Mencinu in nekdanji kustodinji SEM Mariji Mojci Terčelj.

Ker podatke o razstavah navajam po časovnem sosledju, lahko sledimo razvoju terminologije skozi tri desetletja: v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja so izraze plemo, črnski, Indijanci, Aborigini ipd. še pojmovali nevtralno – senzibilizacija v antropologiji in etnologiji je potekala ravno v tistih desetletjih. Etnologinja Ingrid Slavec Gradišnik je leta 1983 na podlagi priporočil novejših etnografij afriških ljudstev svetovala uporabo izrazov 'ljudstvo', 'skupnost' ali 'etnična skupina' namesto izraza 'pleme' (1983: 69). Izraz 'staroselci' se je v okolju goričanske platforme prvič pojavil leta 1981 v naslovu razstave *Umetnost aboriginov – staroselcev Avstralije*. Staroselska ljudstva so v tistem obdobju ozaveščala svoje identitete in kulture, medtem ko se je mednarodno povezovanje razmahnilo šele v 21. stoletju (Ginsburg 1995; Cohen 2000; Clifford 2013; Valentinčič Furlan 2023: 221–226). Staroselci, etnije in manjšine so namesto kolonialnih poimenovanj (Aborigini, Indijanci) ponovno uveljavljali prvotna imena, kar smo podpirali tudi antropologi (Južnič 1993: 198–204; Clifford 2013: 10; Palaić 2022: 23). Zaradi pomanjkanja podatkov, za kulturo katerih ljudstev ali skupin je šlo, v tem članku ostajam pri navedbah v imenih razstav in katalogih. Fotografije in filmski posnetki (deloma) golih teles v času polne dejavnosti Muzeja neevropskih kultur Goričane še niso bili sporni –

6 Zgodnejši razstavi sta bili *Izvenevropske zbirke v Etnografskem muzeju* (1957) in *Razstava vzhodnoazijskih umetnin iz slovenskih zbirk v Moderni galeriji* (1960) (B. n. a. 1980/1982b: 225). Kljub raziskovanju so ostali uganka statusi razstav, ki niso evidentirane v pregledih, hranimo pa kataloge: *Današnji Japan* (B. n. a. 1964); *Čile i njegov ekonomski i socijalni razvoj* (B. n. a. 1969); *Sketches of the Traditional Architecture of Cyprus* (Milikouri 1981) in *My Granny's House* (B. n. a. 1981b).

etnologi, antropologi in muzealci smo proti koncu 20. stoletja povečali občutljivost za etične vidike predstavljanja Drugih (Edwards 2011; Nikolić Đerić 2013; Bošković 2001).

Kulturno-zgodovinska zbirka Kitajske, 1964–1983

Boris Kuhar in Pavla Štrukelj sta ne glede na kratko sodelovanje z gospo Tsuneko Kondō Kawase – Marijo Skušek⁷ ostala zavezana njeni zgodbi o provenienci zbirke, da jo je zbral njen oče, dvorni arhitekt (Štrukelj 1980/1982: 140–143; glej tudi filmska prispevka *Zanimiva zbirka in Kalejdoskop: Zbirka v Goričanah*), čeprav ju je že 30. januarja 1963 Franjo Skušek opozoril, da je zbirko zbral njegov brat Ivan Skušek (RA 125: 1; SI AS 249/632: 292–632). Kasneje je v stroki in javnosti prevladala razlaga, da je predmete sistematično zbral mornariški častnik avstro-ogrske vojske Ivan Skušek ml. (1877–1947) med prisilnim bivanjem v Pekingu v letih 1914–1920 (Čeplak Mencin 2012: 98–117). Po povratku v Slovenijo sta s soprogo nameravala odpreti muzej kitajske in japonske kulture, a nista uspela zbrati dovolj sredstev za novogradnjo v stilu tradicionalne kitajske arhitekture (prav tam). Po Skuškovi smrti je njegova vdova, ki je skrbela tudi za lastno in hčerino eksistenco, sprožila postopke za zaščito zbirke – lahko bi jo tudi drago prodala in na njen račun dobro živela (Kuhar, zapiski, RA 125: 12). Pavla Štrukelj je septembra 1964 pripravila temeljno stalno postavitev v dvorcu Goričane,⁸ ki so jo leta 1983 prenovili (glej *Stalna kitajska zbirka, 1983–1990*). V času obstoja muzeja Goričane niso izdali kataloga.

129

Kitajski dvorni moški kaftan, *Kulturno-zgodovinska zbirka Kitajske*, Goričane, 1966
(Dokumentacija SEM)

7 O njenem javnem delovanju in posredovanju japonske kulture slovenski in jugoslovanski javnosti pišeta Klara Hrvatin (2021) in Aleš Gabrič (2024).

8 Dne 4. marca 1967 sta predsednik Tito in soproga Jovanka obiskala muzej Goričane in si ogledala spominsko sobo partijske konference in razstave. Tita je navdušilo bogastvo kitajske zbirke in je v medijih poudaril, da je treba dvorec urediti tako, da bodo zbirke dostopne javnosti (Palaić 2023: 101). Njegove besede so letele na dejstvo, da je bil dvorec zaradi nemožnosti ogrevanja pozimi zaprt. Kuhar se je potem skliceval na Titovo priporočilo in dosegel, da so naslednje leto s pomočjo dodatnih sredstev Občinske skupščine Šiška obnovili streho in zunanost dvorca ter uredili nove prostore za indonezijsko zbirko in občasne razstave, kot je povedal v oddaji *Kulturne diagonale* (12. 9. 1968).

Spominska soba ob 30-letnici pokrajinske konference KPJ, 1964–1984

Leta 1934 je v dvorcu Goričane potekala pokrajinska konferenca Komunistične partije Jugoslavije za Slovenijo, ki se je udeležil tudi Josip Broz Tito. Kuhar je ob pogajanjih za pridobitev dvorca Goričane za razstavno dejavnost skrb za spominsko sobo preprosto vključil med razstavne vsebine. To razumem kot del 'družbene pogodbe' z Ljudsko republiko Slovenijo in mestom Ljubljana – Kulturna skupnost Slovenije in Ljubljanska kulturna skupnost sta namreč v tistem obdobju financirali dejavnosti muzejev. Boris Kuhar je bil dejavno vpet v obe telesi, zato je razumel, kateri argumenti prispevajo k odobritvi financiranja za razstave in projekte.

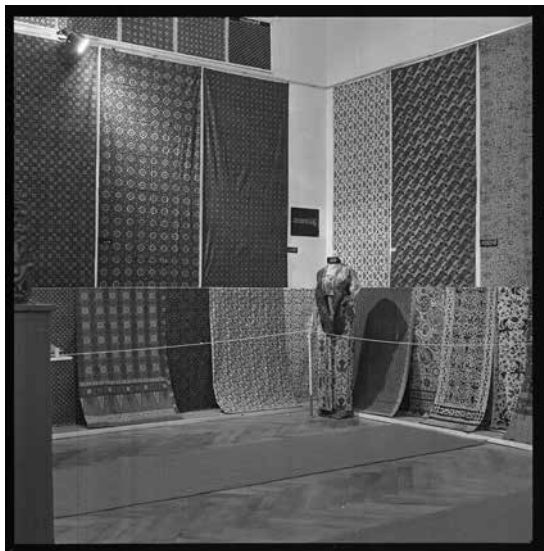
130

Boris Kuhar v družbi Jovanke Broz in Josipa Broza Tita v spominski sobi partijske konference, Goričane, 4. marec 1967 (Dokumentacija SEM).

Ljudska umetnost Indonezije, 1964–1965

Zbirko sta v Indoneziji v letih 1961–1963 zbrala jugoslovanski veleposlanik v Indoneziji dr. Aleš Bebler (1907–1981) in njegova soproga Vera Bebler. Poleg politike sta ju zanimali tudi kultura in umetnost: muzeji, gledališke predstave, slikarstvo, kiparstvo, ljudski umetniki, tkalke in izdelovalke batika (Bebler in Bebler 1966). Pavla Štrukelj in zbiralca so zbirko novembra 1964 razstavili v Slovenskem etnografskem muzeju na Prešernovi 20, kjer je stala do marca 1965 (Kremenšek 1965/1967: 85; B. n. a. 1980/1982b: 225). Kustodinja je skupaj z zbiralcema pripravila tudi katalog (Štrukelj, Bebler in Bebler 1964). V oddaji *Kulturna panorama* (7. 4. 1965) vidimo pogovor z zakoncema Bebler in indonezijskim študentom Didijem Sohadijem, ki je prikazal tradicionalni ples in nastop s senčnimi lutkami; oboje je bilo del spremljevalnega programa (Palaić 2023: 159). Indonezijska razstava je bila pred tem leta 1963 na ogled v Beogradu, potem je šla leta 1966 v Sarajevo in šele po dodatni prenovi dvorca Goričane so jo leta 1969 pripravili kot stalno zbirko.

Značilni indonezijski vzorci na blagu z otoka Java, *Ljudska umetnost Indonezije*, Ljubljana, 1964 (Dokumentacija SEM)

Črnska umetnost, 1965–1966

Gostujoča razstava o afriški umetnosti (B. n. a. 1980/1982b: 225) je leta 1965 nastala v skupni organizaciji veleposlaništev Senegala, Malija in Gvineje ter Afriškega inštituta v Dakaru, ki je upravljal tudi muzej afriške umetnosti, kot mednarodna promocija *Svetovnega festivala črnske umetnosti Dakar* aprila naslednje leto (Palaić 2023: 130). Gostovanje so omogočili Komisija za kulturne stike s tujino, Sklad za pospeševanje kulturne dejavnosti SR Slovenije in Ambasada Republike Senegala (kolofon kataloga). Besedilo za katalog (Gueye 1965) je napisala Marie Louis Gueye, kulturna atašejka ambasade Republike Senegal v Beogradu. Kot dokazujeta katalog in vest za *TV obzornik* (2. 12. 1965), so razstavo v Ljubljani na Prešernovi 20 odprli v začetku decembra 1965, na ogled pa je bila še v letu 1966. Po Kuharju je umetnost afriških ljudstev zakoreninjena v tisočletnem bogastvu zgodovine Afrike, zato je evropski kolonizatorji v nekaj stoletjih niso mogli izrjaviti (Kuhar 1965: neošteven). Razstavo je spremljal program s filmskimi večeri ter glasbenimi in plesnimi nastopi afriških študentov (Palaić 2023: 159).

53 poštnih postaj na cesti Tokaido, 1965

Gostujoča razstava barvnih lesorezov japonskega umetnika Anda Hiroshige (1797–1858) je leta 1965 prišla v Goričane iz Pokrajinskega muzeja Celje (B. n. a. 1980/1982b: 225). Zbirka grafičnih listov prikazuje postaje stare fevdalne poti med Edom (Tokiom) in Kjotom. Razstavo je pripravila celjska kustodinja Milena Moškon (1928–2021), kataloga ni bilo. Raziskovanje v Cobissu sicer pokaže, da je razstava lesorezov že leta 1952 gostovala v Beogradu in leto kasneje v Moderni galeriji v Ljubljani (Kržišnik in Hiroshige [1953]); vendar ni jasno, če prav ta zbirka, ker v muzejih po svetu hranijo precejšnje število

Hiroshigejevih grafičnih ciklusov. Celjski tiski so kvalitetni, ker so nastali še v času Hiroshigejevega delovanja, ni pa znana provenienca zbirke (za podatke se zahvaljujem kustodinjki Pokrajinskega muzeja Celje Gabrijeli Kovačič).⁹

Afrika v zbirkah Slovenskega etnografskega muzeja, 1966

Avtorska razstava Pavle Štrukelj je temeljila na afriških zbirkah slovenskih popotnikov iz 19. stoletja (B. n. a. 1980/1982b: 225). Najverjetneje je šlo za zbirke Ignacija Knobleharja in slovenskih pomorščakov ter zbirko egipčanske antike, ki jih je Kranjski deželni muzej pridobil v 19. stoletju (Orel 1953/1954: 139–143; Štrukelj 1967). Boris Kuhar in Pavla Štrukelj sta s to razstavo v Goričanah začela cikel občasnih razstav slovenskih popotnikov in zbiralcev ‘Naši popotniki na tujem – zbiralci’, ‘Naši popotniki – zbiratelj’ ali ‘Naši popotniki na tujem – zbiralci in preučevalci’ (Palaić 2023: 224). Kataloga ni bilo, naslednje leto pa je razstava z naslovom *Afriška umetnost* gostovala v Goriškem muzeju Nova Gorica (B. n. a. 1980/1982b: 225).

132

Japonsko narodno oblačilo in umetnost, 1966–1968

To je bila manjša razstava brez kataloga v tako imenovani Japonski sobi v obdobju 1966–1968 (B. n. a. 1980/1982b: 225). Glede na dolgo trajanje razstave so bili predmeti najverjetneje iz Skuškovske zbirke (Štrukelj 1980/1982: 143–144). Zamisel Pavle Štrukelj o postavitvi japonskega paviljona in odprtju čajnice v Goričanah se ni uresničila (Palaić 2023: 102). Leta 2023, ko so SEM obiskali strokovnjaki za restavriranje Muzeja palače v Pekingu, da bi restavrirali dele in sestavili paviljon, se je izkazalo, da muzej v resnici hrani model vhodnih vrat in osem kitajskih okrasnih predelnih sten¹⁰ (Čeplak Mencin 2023).

Sodobna japonska keramika, 1967

Razstavljena je bila zbirka Klare in Frančka Kos. Umetnostni zgodovinar dr. France Kos (1912–1966) je bil med letoma 1938 in 1943 zaposlen v Etnografskem muzeju kot kustos, tri leta (1959–1962) pa je bil jugoslovanski veleposlanik na Japonskem, kjer sta z ženo zbrala obsežno zbirko japonskega slikarstva in keramike (Palaić in Muršič 2022: 120). Razstavo japonske keramike v Goričanah in katalog (Štrukelj, Kos in Kos 1967) so pripravili Pavla Štrukelj in zbiralca – France Kos je sicer umrl malo pred odprtjem razstave. Kosove keramične zbirke (150 kosov) muzej ni odkupil in njena nadaljnja usoda ni znana (Palaić 2023: 115). Klara Kos je v naslednjih letih sodelovala pri obrazstavnih programih – delavnicah izdelovanja ikebane in vodstvih po razstavah (Palaić 2023: 147, 159).

---

⁹ <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/zbirka-japonskih-lesorezov-iz-pokrajinskega-muzeja-celje/>.

¹⁰ <https://www.etno-muzej.si/sl/novice/sem-gosti-izjemne-kitajske-strokovnjake-za-restavriranje>.

Deset let popotovanja okrog sveta zbirateljice in pisateljice Alme Karlin, 1967

Gostujočo razstavo kustodinje Milene Moškon iz Pokrajinskega muzeja Celje so v Goričanah uvrstili v cikel Naši popotniki – zbiratelj; SEM je izdal katalog (Moškon in Štrukelj 1967). Danes najbolj znana slovenska popotnica Alma Karlin (1889–1950) je med letoma 1919 in 1928 prepotovala Južno in Severno Ameriko, Azijo, Avstralijo in Novo Zelandijo. Predstavljeni so bili etnografski predmeti iz različnih svetovnih okolij (indonezijske slike, lesene skulpture in maske, kitajske vezenine, torbica, kitajske in japonske slike), zemljevid poti Alme Karlin, fotografije, ki jih je prinesla s poti, njene potopisne knjige in romani v nemščini, francoščini, japonsščini ter dva njena portreta, kot vidimo v oddaji *Kalejdoskop* (19. 10. 1967). Alma Karlin tedaj Slovincem ni bila znana in v slovenščino še ni bila prevedena niti ena njena knjiga, pojasni avtor televizijskega prispevka Drago Kocjančič (prav tam).

133

Boris Jesih, 1967

O tej slikarski razstavi v muzeju Goričane ni podrobnejših podatkov.

Norveška v slikah in lutkah, 1968

Razstava¹¹ je od junija do avgusta 1968 gostovala v Goričanah (B. n. a 1980/1982b: 226), drugih podatkov ni; verjetno jo je priredila Pavla Štrukelj.

Kultura črnskih plemen ob Belem Nilu v 19. stoletju, 1968

Razstava zbirke Ignacija Knobleharja je spadala v cikel Naši popotniki – zbiratelj (Štrukelj 1968a; prim. Štrukelj 1967 in 1991), pripravila jo je Pavla Štrukelj. Misijonar Ignacij Knoblehar je med letoma 1848 in 1858 deloval na območju Belega Nila (današnji Sudan in Južni Sudan). Predmete je pridobival med nilotskimi ljudstvi Bari, Šiluki in Čiri; to gradivo danes sodi med najstarejše afriške zbirke v Evropi (Freljih 2005: 55; 2009). Leta 2009 je kustos Marko Freljih pripravil razstavo *Sudanska misija 1848–1858: Ignacij Knoblehar – misijonar, raziskovalec Belega Nila in zbiralec afriških predmetov* (Freljih 2009).

Japonsko slikarstvo, 1968

To je bila druga razstava japonske zbirke Klare in Frančka Kos v ciklu Naši popotniki – zbiratelj v Goričanah. Pripravili sta jo Klara Kos in Pavla Štrukelj; katalog ne navaja avtorstva besedil, v Cobissu pa je pripisan Pavli Štrukelj (1968b). Po Borisu Kuharju

---

¹¹ V pregledu je ta razstava uvrščena pod dejavnosti Goričan (B. n. a. 1980/1982b: 226), druge razstave evropskih kultur pa pod gostovanja v SEM: *Norveška ljudska umetnost* (1970); *Leseni predmeti v ljudski kulturi Šlezije* iz Muzeja Bytom, Poljska (1977); *Zlato in čipke Šlezije* iz istega muzeja (1978); *Ljudski prazniki na Tirolskem* iz Avstrijskega kulturnega centra Zagreb (1979) in *Italijanski ljudski nakit in noše v 19. stoletju* iz Narodnega muzeja umetnosti in ljudskih tradicij v Rimu (1983) (prav tam: 221–222).

je Kosova zbirka obsegala 105 del iz obdobja med 16. in 20. stoletjem, od neznanih do znanih japonskih slikarjev, kot so Sakai Hoicu, Hokuba Teisai in Ando Hiroshige (Kuhar 1968: 1), ki je tudi avtor barvnih lesorezov že omenjene serije *53 poštnih postaj na cesti Tokaido*. Muzej je leta 2000 odkupil del Kosove zbirke – slike na svili in papirju, dva daljša zvitka in album z dvajsetimi risbami na riževem papirju (Palaić 2023: 115). Zbirka je virtualno dostopna na spletni strani SEM v razdelku Digitalne zbirke.¹²

Razstava kitajskih slikarjev Chow Chian Chiu in Chow Leung Chen Ying iz Hongkonga, 1968

134 Dela slikarjev iz Hongkonga, takratnega britanskega protektorata (Čeplak Mencin 2012: 173), je muzeju posodil slovenski operni režiser, scenograf, publicist in popotnik Emil Frelih (1912–2007). Razstavo sta pripravila s Pavlo Štrukelj, besedilo kataloga je napisal Frelih, izdal ga je Slovenski etnografski muzej (Frelih 1968). Gostujoča razstava je poudarjala tradicionalne kitajske motive (Palaić 2023: 125, 127).

Indijska ljudska umetnost, 1968–1969

Gostujočo razstavo tkanin, nakita, marionet in senčnih lutk je posredovala Zvezna komisija za kulturne stike s tujino, kot piše na naslovnici kataloga. Ni jasno, ali je Indijka Kamladevi Chattopadhyaya (1903–1987) napisala cel katalog (Chattopadhyaya 1968) ali samo uvod z naslovom *Izložba indijskeg zanatstva i narodne umetnosti*. Srbski katalog v založništvu Muzeja uporabne umetnosti Beograd z dodanima dvema stranema slovenskega povzetka je bil na voljo tudi v Goričanah. Gostovanje je trajalo še v leto 1969 (B. n. a. 1980/1982b: 226). Po zapiskih Pavle Štukelj so prikazovali film *Taj Mahal* o tem indijskem arhitekturnem spomeniku.

Gandhi – ob stoletnici njegovega rojstva, 1969

V Goričanah je gostovala tudi priložnostna razstava o Mahatmi Gandiju (1869–1948), indijskem pravniku in borcu proti kolonialistični nadvladi, ki je z nenasilnim odporom vodil uspešno kampanjo za neodvisnost Indije od britanskega imperija (B. n. a. 1980/1982b: 226).

Čilska ljudska in uporabna umetnost, 1969

Slovenski etnograf razstavo v Goričanah navaja pod gornjim naslovom (B. n. a. 1980/1982b: 226), trojezični katalog pa pod imenom *Ljudska in uporabna umetnost Republike Čile*. Komisija za kulturne stike s tujino je posredovala pri gostovanju razstave čilske keramike, tkanin, ljudskih noš, lesenih plastik, kovinskih in pletarskih predmetov v etnografske muzeje v Beogradu, Ljubljani in Skopju; v Goričanah je gostovala aprila 1969. Kratko besedilo kataloga je prispeval predstavnik čilske ambasade v Beogradu Mario Barros van Buren (Barros van Buren in Štrukelj 1969); opisal je tudi zgodovino

---

12 <https://www.etno-muzej.si/sl/digitalne-zbirke/kosova-zbirka-japonske-umetnosti>.

različnih predelov Republike Čile in Velikonočnih otokov, ni pa navedel, kateri muzej je posredoval muzealije.

Keramični izdelki na razstavi *Čilska ljudska umetnost*, Goričane, 1969 (Dokumentacija SEM)

Ljudska umetnost Indonezije, 1969–1988

Pavla Štrukelj je razstavo Beblerjeve zbirke po kroženju po drugih republikah Jugoslavije junija 1969 pripravila kot stalno postavitev v Goričanah (B. n. a. 1980/1982b: 226). Skupaj z avtorjema so pripravljali tudi bogat spremljevalni program filmov, predavanj in predstav s senčnimi lutkami, zadnje je izvajal Indonezijec Didi Soehadi (Palaić in Muršič 2022: 119–120; Palaić 2023: 126). Po evidenci Pavle Štrukelj so v letih 1969 in 1970 pogosto prikazovali filme *Bali*, *Java*, *Sumatra*, ki jih je Kuhar predvajal s filmskim projektorjem. Leta 1970 sta Beblerjeva zbirko podarila SEM. Kustodinja Marija Mojca Terčelj je leta 1998 v novih prostorih SEM na Metelkovi pripravila razstavo *Iz dežele sončnega sijaja in mesečevih senc: Beblerjeva indonezijska zbirka SEM* (Terčelj 1998a: 5).

Etnološka zbirka Dušana Kvedra, 1969–1970

V muzeju Goričane je gostovala razstava predmetov iz Indije, Nepala, Šrilanke, Indonezije, Etiopije, Mjanmara in Tibeta, ki sta jih zbrala Kordija in Dušan Kveder. Kveder (1915–1966) je bil jugoslovanski veleposlanik v Etiopiji (1955–1956) in Indiji (1958–1962), Kordija pa je po njegovi smrti dala predmete na razpolago za razstavo Pokrajinskemu muzeju Ptuj Ormož (Palaić in Muršič 2022: 120). Razstavo je pripravil etnolog Vitomir Belaj (1937–2023), kustos Pokrajinskega muzeja Ptuj med letoma 1965 in 1970, napisal je tudi katalog (Belaj 1969). Razstavljenih je bilo 149 predmetov, ki so razen glasil ostali v lasti družine Kveder v Beogradu (Palaić 2023: 170). Konec leta 1969 in v začetku leta 1970 je bila gostujoča razstava na ogled v Goričanah (B. n. a. 1980/1982b: 226).

Sari – indijsko narodno oblačilo, 1970

To je bila manjša razstava v Goričanah iz zbirke SEM (B. n. a 1980/1982b: 226), ki jo je pripravila Pavla Štrukelj. Predmete sta verjetno prispevala indijski študent Jayant Gosalia in žena Kokila Gosalia (Štrukelj 1980/1982: 146–147).

Norveška ljudska umetnost, 1970

Norveška razstava je s pomočjo Ambasade Norveške gostovala v Beogradu in v Ljubljani v razstavišču Arkade (B. n. a 1980/1982b: 221; Palaić 2023: 126).

136 Izginjajoče črede, 1970

Priložnostno fotografsko razstavo so leta 1970 pripravili v organizaciji Lovske zveze Slovenije in Prirodoslovnega muzeja, SEM pa jih je povezal s svojimi stiki v Keniji (Palaić 2023: 125). V letih 1969–1971 je Boris Kuhar intenzivno potoval v Kenijo zaradi dogovarjanja o selitvi Foitove zbirke v Slovenijo in urejanja prevozov – turistična potovanja v Kenijo je med drugim organiziral z namenom, da bodo lahko prepeljali Foitovo zbirko.¹³

Akamba – Makonde, umetnost vzhodne Afrike, 1970

To je bila avtorska razstava Borisa Kuharja, ki je v Afriki zbral 100 lesenih skulptur ljudstev Akamba in Makonde iz vzhodne Afrike (Kuhar 1970a: 1; Štrukelj 1980/1982: 136–137). V katalogu je povzel težko zgodovino ljudstva Makonde – več kot 10.000 ljudi je leta 1974 pred portugalskimi kolonialisti iz Mozambika prebežalo v Tanzanijo (Kuhar 1970a: 1). Beli kolonialni uradniki in misijonarji so skoraj povsem zatrli izdelovanje tradicionalnih lesenih skulptur in običaje plemena, vendar je ustvarjalna sila preživela (prav tam: 5–6). Razstavo v Goričanah vidimo v nemi vesti za *TV dnevnik* (15. 11. 1970). Leta 1981 je gostovala v Goriškem muzeju Nova Gorica, kot dokazuje razstavni plakat *Akamba-Makonde: Umetnost dveh plemen Tanzanije in Kenije, pripravil Slovenski etnografski muzej, otvoritev bo v petek, 9. oktobra 1981 ob 18. uri, razstava bo odprta do konca novembra 1981*, zaveden v Cobiss (B. n. a. 1981c).

Vietnam (življenje, zgodovina in kultura), 1970

Pregled v *Slovenskem etnografu* razstavo navaja z daljšim naslovom (B. n. a. 1980/1982b: 226), katalog pa preprosto kot *Vietnam*. Avtorsko razstavo SEM in Republiškega koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije pri Republiški konferenci Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije (RK SZDLS) so odprli v razstavnih prostorih matične hiše na Prešernovi (Palaić 2023: 126). Nema vest za *TV dnevnik* (21. 12. 1970) prikazuje govorce odprtja, ljudi, kipe, vaze, orodje, slike, fotografije ljudi in vojne. Katalog prinaša Kuharjev predgovor o razstavi, *Zgodovinski in kulturni oris* Pavle Štrukelj ter besedili *Vietnam – vest človeštva* Mojce Murko Drčar in

---

¹³ Kuharjevo gradivo *Kenija* (1969) prikazuje ekskurzijo slovenskih etnologov v Kenijo, ples Kikujev, foto safari v nacionalnem parku in vzpenjanje na Kilimandžaro.

Jugoslavija in Vietnam Mare Rupena Osolnik (Štrukelj idr. 1970). Etnološke vpogleds so povezali s podporo narodno-osvobodilnemu boju Vietnamcev, kar je vidno tudi na rdeči naslovnici kataloga s peterokrako zvezdo in mladeničem, ki s puško na rami igra flavto, ter enakem plakatu. To je tudi najzgodnejša razstava Slovenskega etnografskega muzeja s pozivom obiskovalcem in bralcem časopisov, da predmete, ki so jih prinesli s potovanj ali dobili kot darila, posodijo za razstavo (Kuhar 1970b: 1). Doslej je veljalo, da je bila prva slovenska razstava s participacijo obiskovalcev *Kič* (1971) Gorazda Makaroviča, vendar je zamisel za vključevanje obiskovalcev očitno prišla od Kuharja in Štrukljeve. SEM je leta 1971 z razstavo *Vietnam* gostoval v Celju, Murski Soboti in Trbovljah, naslednje leto pa še v Slovenj Gradcu in Novem mestu (B. n. a. 1980/1982b: 226).

Mongolija – zbirka Staneta Kolmana, 1971

Razstava (B. n. a 1980/1982b: 226) v Goričanah je temeljila na zbirki Hele in Staneta Kolman. Kolman je bil med letoma 1963 in 1968 jugoslovanski veleposlanik v Mongoliji, kjer sta zakonca zbrala precej obsežno zbirko budistične umetnosti in predmetov vsakdanje rabe. Razstavo so pripravili Pavla Štrukelj in zakonca, katalog pa je napisal Stane Kolman (1971), ki je ob razstavi tudi predaval (Palaić 2023: 159). V nemi vesti za *TV dnevnik* (3. 6. 1971) vidimo razstavni plakat Mongolija, razstavljene predmete, slike in budistična božanstva.

Egipt – staro egiptovska grobna plastika in koptska keramika, 1971

Priložnostno razstavo so umestili v prodajalno Intershop¹⁴ v Ljubljani (B. n. a 1980/1982b: 226), predvidoma je bila avtorica Pavla Štrukelj. Na ta način so bile razstave neevropskih zbirk že tedaj prisotne tudi v nemuzejskih okoljih glavnega mesta Slovenije. Zbirko egiptovske plastike iz piramidnih grobnic so prvotno povezovali z mumijo, ki jo je poslal konzul Anton Lavrin (1789–1869) in je Narodni muzej ni predal SEM (čeprav je inventarizirana v knjigah Etnografskega muzeja), po kasnejših raziskavah pa je grobno plastiko in koptsko keramiko daroval glavni konzul v Aleksandriji C. Vetter (Štrukelj 1980/1982: 130–131; 1991: 168).

Batik v sodobni umetnosti vzhodne Afrike, 1971

Po Pavli Štrukelj je Boris Kuhar v Keniji leta 1971 nakupil slike na platno v tehniki batik in priredil avtorsko razstavo s katalogom (Štrukelj 1980/1982: 137). Kuhar je za kratko besedilo zaprosil profesorja Garda Okella z Univerze Kenyatta v Nairobiju, ki je bil tudi sam avtor batikov. Njegov zapis priča o demokratizaciji tega medija in tradicionalni motiviki:

Potem so trije študentje iz Ugande, ki so študirali umetnost na univerzi v Nairobiju v Keniji – Theophilus Mazinga, Pontiac Nkuubi in Gard Okello, storili precejšnjo uslugo mediju s tem, da so izdali skrivnost tehničnega postopka batika drugim

¹⁴ V popisu neohranjenega prispevka v *TV obzorniku* (KF 1032/7, 28. 12. 1971) v elektronski bazi TV dokumentacije beremo: »Podjetje za mednarodno trgovino Intertrade in Slovenski etnografski muzej sta odprla razstavo in trgovino egiptovske umetnosti – primerna novoletna darila«.

umetnikom, sami pa so batik povzdignili v poseben lokalni umetniški stil. Upodabljati so začeli scene iz tradicionalnega življenja v Afriki – vasi, trge in vsakodnevno življenje Afričanov. Tako se je batik začel hitro stapljati z afriško tradicionalno umetnostjo. (Okello 1971: neošteven.)

Po napisu na katalogu je očitno, da je bila razstava pripravljena za Goričane in gostovanje v Galeriji Velenje leta 1972, presenetljivo pa katalog ne vsebuje Kuharjevega predgovora. V Goričanah so ob razstavi organizirali večere afriških plesov v izvedbi folklorne skupine študentov iz afriških držav, ki so tedaj študirali v Ljubljani (Palaić 2023: 159).

138 Foitova zbirka črnske umetnosti, 1971–1973

Kulturna biografija te zbirke je tesno povezana s Kuharjem, ki je na potovanjih po Afriki pri jugoslovanskem ambasadorju Ivu Peliconu v Nairobiju spoznal češkega kiparja, popotnika, zbiralca in profesorja kiparstva na Univerzi Kenyatta Františka Vladimírja Foita (1900–1971) in njegovo soprogo Ireno. Ker je Kenija po neodvisnosti od Britancev (1963) zmanjševala toleranco do belih profesorjev in umetnikov, sta Foitova iskala način, kako bi se z zbirko vred preselila nazaj v Evropo – zaradi sovjetske okupacije pa se nista mogla vrniti na Češkoslovaško (*Boris Kuhar, 1929–2018*). Foit in Kuhar sta zasnovala osnovni dogovor, da Socialistična republika Slovenija Foitovima v zameno za njuno zbirko omogoči državljanstvo, pokojnino, stanovanje in razstavo v Muzeju Goričane.¹⁵ Stanovanja nazadnje ni zagotovilo podjetje Slovenijales v Ljubljani, ampak Gorenje v Velenju, Kuhar pa je predsednika skupščine občine (župana) Nestla Žganka nagovoril, da so za razstavo uredili novo Galerijo Velenje. Z novo lokacijo bivanja in razstave sta se strinjala tudi zakonca Foit. Zaradi Foitove nenadne smrti v prometni nesreči je razstavo pripravil Boris Kuhar (*Boris Kuhar, 1929–2018; TV dnevnik*, 1. 11. 1971). V pogodbi med SEM in Občino Velenje z dne 1. julija 1971 je bil SEM naveden kot skrbnik zbirke, ki je bila uradno lastnina Republike Slovenije (Pogodba 1971). Prvi katalog je izdal Slovenski etnografski muzej (Kuhar 1971), Kuhar in Štrukljeva pa sta z besedili sodelovala tudi pri kasnejših katalogih (Kuhar idr. 1976; Štrukelj 1984) v založbi Kulturnega centra Velenje. Zbirko so leta 1973 preselili na Velenjski grad kot stalno postavitev Muzeja Velenje in jo večkrat prenovili.¹⁶ Foitova zbirka s tisoč predmeti, vsaj tolikšnim številom fotografij in nekaj filmi je največja afriška zbirka v Sloveniji¹⁷ (Verbič 2016; 2019; Pisanec 2016; Palaić 2023: 164–166).

---

¹⁵ Kuharjeva zapuščina vsebuje kopije dogovorov, pogodb, dopisov in sklepov, ki dokazujejo Kuharjev dveletni angažma od prvih pogajanj s Foitom, dopisov na Odbor za znanost, kulturo in prosveto Skupščine SR Slovenije glede Foitove izjemne pokojnine na račun zbirke leta 1970 in vloge za jugoslovansko državljanstvo februarja 1971, do tega, da bo podjetje Slovenija Bois krilo stroške prevoza zbirke in osebne lastnine v Slovenijo, Slovenijales pa naj bi jima omogočil stanovanje v Ljubljani. Vendar so se zadeve zapletale – Kenija je onemogočila letalski let in izvoz zbirke, zato sta se Foitova potem vkrcala na ladjo (Verbič 2019: 213). Kuhar je vsaj šestkrat organiziral potovanje 'prijatelj SEM' v Kenijo, da so lahko vsakič ob povratku v letalo naložili tudi nekaj zabojev Foitove zbirke (*Boris Kuhar, 1929–2018*).

¹⁶ Afrika, https://muzej-velenje.si/muzej_velenje/afriška-zbirka/.

¹⁷ Fotografije s Foitovega prvega potovanja po Afriki je kustos Blaž Verbič leta 2012 predstavil na razstavi *Afrika 1931: Foitovi fotografski zapisi na steklu* v Muzeju Velenje, SEM in drugih muzejih.

Oblačila Afričanov južno od Sahare, 1972

Avtorska razstava (B. n. a. 1980/1982b: 226) je bila prispevek SEM k proslavljanju afriškega dne v organizaciji Zveze afriških študentov, ustanovljene leta 1969 (B. n. a. 1972: 3; Frelih in Koren 2017: 9). Pavla Štrukelj je nekaj kosov oblačil pridobila od študentov iz afriških držav, ki so študirali v Ljubljani, večinoma pa je razstavila predmete iz zbirk Ignacija Knobleharja in Paula Schebeste (B. n. a. 1972: 3). V katalogu je predstavila značilna oblačila in pokrivala, njihovo izdelavo ter vplive islamske kulture in evropske noše (Štrukelj 1972).

Ljudska umetnost Indije, 1972

Manjšo priložnostno razstavo so pripravili v trgovini Intershop v Ljubljani (B. n. a. 1980/1982b: 227), kjer je bila zaposlena Kokila Gosalia. Avtorica je bila predvidoma Pavla Štrukelj, gradivo pa iz zbirk SEM.

139

Sodobna washingtonska umetnost, 1973

Gostujočo razstavo *Washington Art Today*, na kateri so svoja dela predstavili John Safer, Carrol Sockwell in James Twitty (B. n. a. 1980/1982b: 227), sta v Goričanah organizirala Ameriški informativni center in Slovenski etnografski muzej (Palaić 2023: 131). Vest za *TV dnevnik* (3. 6. 1973) pokaže sodobne grafike in skulpture iz prozornega materiala, ki se ne navezujejo na tradicionalne motive ali tehnike. Kataloga ni bilo.

Kitajske zgodovinske palače v Pekingu, 1973

Razstavo fotografij in risb iz albuma *The Imperial City of Beijing, China* je predvidoma Pavla Štrukelj pripravila za gostovanje v Novi Gorici (B. n. a. 1980/1982b: 227). Avtor fotografij je japonski fotograf Ogawa Kazumasa (1860–1929); SEM album hrani v zbirki Skušek.¹⁸ Glej tudi podatke ob razstavi *Cesarske palače v starem Pekingu* (1988); besedilo Pavle Štukelj je omogočilo vpogled, da je šlo za razstavo iz gradiva SEM.

Umetnost vzhodne Afrike, 1973

Leta 1973 je v Beogradu gostovala razstava *Umetnost vzhodne Afrike* (B. n. a. 1980/1982b: 227). Najverjetneje je Boris Kuhar priredil avtorsko razstavo *Akamba – Makonde, umetnost vzhodne Afrike* iz leta 1970.

Kultura Indijancev Ojibwa v 19. stoletju, 1975

Avtorska razstava v Goričanah (B. n. a. 1980/1982b: 227) na podlagi misijonarskih zbirk Friderika Barage, Franca Pirca in Ivana Čebula je bila brez kataloga, vendar je Pavla Štrukelj objavila članek o etnološki zbirki Očipvejcev (Štrukelj 1972/1973; prim.

---

¹⁸ Vzhodnoazijske zbirke, <https://vazcollections.si/predmeti/album-the-imperial-city-of-peking-china/>.

Štrukelj 1991: 169; Palaić 2023: 140–143). Marija Mojca Terčelj je Baragovo zbirko leta 1997 predstavila v *Kabinetu čudes*, ki je bil del trodelne nove razstavne postavitve ob selitvi Slovenskega etnografskega muzeja s Prešernove ulice na Metelkovo (Terčelj 1998b; Sosič 2003: 601).

Kaj jedo po svetu (Afrika, Azija), 1975

Avtor razstave (B. n. a. 1980/1982b: 227) v Goričanah je bil Boris Kuhar (Palaić 2023: 109), ki je na potovanjih po svetu med drugim zbiral jedilne liste in v časopisih objavljajal serijo *Z žlico po svetu*.¹⁹

140

Grafična umetnost kanadskih Eskimov, 1976

Le teden dni (20.–26. 2. 1976) so v Goričanah gostovale eskimske grafike iz Kanade (B. n. a. 1980/1982b: 227). Knjižnica SEM hrani francosko-angleški katalog (Iberville-Moreau 1970), ki so ga izdali v Kraljčini tiskarni za Kanado v Otavi, v arhivu muzeja Goričane pa so ohranjeni plakati te razstave. Nema vest za *TV obzornik* (20. 2. 1976) prikazuje grafike z živalskimi in človeškimi motivi.

Mehiške maske iz zbirke ing. Victorja Jose Moya, 1976

Avgusta 1976 so v Goričanah odprli gostujočo razstavo mask, ki jih je po vsej Mehiki zbral gradbeni inženir in pesnik Victor Jose Moya (B. n. a. 1980/1982b: 227), hrani pa jih Nacionalni institut za antropologijo in zgodovino Mehike. Izbor 200 mask je pripravil in besedilo kataloga napisal Raul Cardiel Reyes (Reyes / Rejes 1976), razstavo sta omogočila Narodni antropološki muzej in Mehiška ambasada v Jugoslaviji. Trejezični katalog je bil pripravljen za muzej Goričane, Etnografski muzej Zagreb in Muzej Cetinje, založil pa ga je Slovenski etnografski muzej. Po Borisu Kuharju je šlo za maske mnogih etničnih skupin iz skoraj vseh držav Mehike, ki so povezane s plesi in karnevali ali nastopajo v zgodovinskih prikazih, smešijo kolonizatorje in slavijo junake mehiške revolucije; navsezadnje pa so tudi izredni umetniški predmeti. Razstava predstavlja kulturo in zgodovino »prijateljske in neuvrščene dežele Mehike« (Kuhar 1976: neošteev.). Zaradi zadnjega stavka so razstavo uvrstili v cikel neuvrščениh.

Tresavci, življenje in delo neke skupnosti v pionirskih dneh Amerike, 1976

Gostujočo razstavo (B. n. a. 1980/1982b: 227) o življenju ameriške verske ločine, ki jo je Ann Lee ustanovila leta 1736 v Manchestru, sta Kuhar in Štrukelj umestila v matični muzej na Prešernovo, ker je bila v Goričanah tedaj razstava mehiških mask. Razstavo o Tresavcih so leta 1974 pripravili v Državnem muzeju uporabne umetnosti v Berlinu, ki je natisnil angleški katalog *The Shakers: Life and Production of a Community in the*

¹⁹ Kuhar je ob svoji osemdesetletnici osebne zbirke predstavil na priložnostni razstavi v Galeriji Mestne knjižnice Grosuplje (Račič 2009). Deset let kasneje sva v SEM načrtovala osebno razstavo njegovih zbirk in filmov, po njegovi nenadni smrti pa smo mu posvetili razstavo *Poklon Borisu Kuharju* (maj–december 2019, <https://www.etno-muzej.si/sl/razstave/poklon-boristu-kuharju>).

Pioneering Days of America (Mang in Fischer 1974), v Slovenijo pa jo je posredovala Ameriška ambasada v Beogradu. SEM je izdal zgibanko – plakat s povzetkom kataloga (B. n. a. 1976), iz katerega je razvidno zelo kratko trajanje razstave od 23. septembra do 17. oktobra 1976.

Kulture neuvrščenih: Šrilanka in Indija, 1976–1977

Avtorska razstava iz lastnih zbirk je v poročilu o razstavah v Goričanah navedena pod letnico 1977 (B. n. a. 1980/1982: 227), vendar vest za *TV dnevnik* dokazuje, da je bila odprta že 26. septembra 1976. Avtorja sta bila Pavla Štrukelj in Boris Kuhar; kljub več omembam kataloga se ta ni ohranil. V uvodnem delu razstave so obravnavali gibanje neuvrščenih in države članice, razstavo pa so posvetili 85-letnici predsednika Tita, pobudnika gibanja (Palaić 2023: 132). To dokazuje tudi prispevek za oddajo *Ne prezrite* (14. 11. 1979), v katerem Kuhar pove, da so ciklus Kulture neuvrščenih zasnovali po srečanju v Colombu avgusta 1976.

141

Indijanci Amazonke: Kultura Indijancev na ozemlju Amazonke v republiki Venezueli, 1977

Razstavo bogate zbirke venezuelskega raziskovalca Edgarja Gonzáleza Niña sta posredovala Zunanje ministrstvo in Nacionalni kulturni svet republike Venezuele, v Jugoslaviji sta jo omogočila Zvezni zavod za mednarodno znanstveno, prosvetno-kulturno in tehnično sodelovanje ter Kulturni skupnosti Slovenije in Srbije (Štrukelj in Kuhar 1977: 1–2). Slovenski etnografski muzej jo je gostil v Muzeju Goričane marca in aprila 1977, Etnografski muzej Beograd pa maja isto leto (B. n. a. 1980/1982: 227). Po Borisu Kuharju (1977a) je profesor Niño (1926–2002) izhajal iz vplivne venezuelske družine, ker pa so ga med Himanesovo diktaturo kot študenta preganjali, se je leta 1957 umaknil v pragozdove porečja Amazonke in Orinoka. Živel je med indijanskimi ljudstvi, se učil njihovih jezikov, dokumentiral njihove kulture in zbiral predmete – njegova etnološka zbirka je leta 1977 štela več kot tisoč predmetov, polovico jih je bilo možno videti v Goričanah. Profesor Niño je kot borec za pravice Indijancev opozarjal, da jim je civilizacija prinesla usodne bolezni in jim kradla življenjski prostor. (Kuhar 1977a: 8–9) Razstava je spadala v ciklus kultur neuvrščenih dežel, avtorja besedil v katalogu sta bila Pavla Štrukelj in Boris Kuhar (1977).

Predkolumbijska umetnost Peruja, 1977

Avgusta istega leta je v Goričane prišla še ena gostujoča razstava iz Južne Amerike (B. n. a. 1980/1982: 227), ki sta jo pripravila Narodni muzej za antropologijo in arheologijo iz Lime in italijanski Latinsko-ameriški inštitut iz Rima; iz Rima je potovala v Berlin, Goričane in potem naprej v Pariz, v Goričanah jo je omogočil Zvezni zavod za mednarodno znanstveno, tehnično in kulturno-prosvetno sodelovanje. Predstavljala je različna obdobja keramike kultur Vikus (Vicus), Moče (Moche), Nazka (Nazca) in Inkov, predmete iz lesa in zlata, okrašeno posodje, obleko in nakit, kot pove Pavla Štrukelj v prispevku za TV oddajo *Kulturne diagonale* (12. 9. 1977). Po izjavi Borisa Kuharja je

bilo za razstave iz neuvrščenih dežel značilno iskanje identitete in ponovno odkrivanje lastnih kultur pred prihodom Evropejcev (prav tam). Besedilo kataloga je napisala ali priredila Pavla Štrukelj (1977); vsebuje tudi predgovora Kuharja (1977b) in direktorja Narodnega muzeja antropologije in arheologije Luisa Guillerma Lumbreras (1977).

Krašenje telesa in nakit afriških prebivalcev južno od Sahare, 1978

Maja 1978 je Pavla Štrukelj na podlagi članka v *Slovenskem etnografu* (Štrukelj 1976) v Goričanih pripravila avtorsko razstavo iz zbirke SEM (B. n. a. 1980/1982: 227). Katalog je nastal tako, da so separatu dodali ovitek (Štrukelj 1978). Razstava je bila nadaljevanje tematske razstave o oblačilih Afričanov južno od Sahare iz leta 1972. Pavla Štrukelj je muzejsko zbirko nakita in okrasnih predmetov razdelila v nakit na pričeskah, v ušesih, okrog vratu, na rokah in nogah, okrasne pasove in predmete, povezane s poslikavanjem, brazgotinjenjem in deformiranjem telesa. Pričeske je obravnavala po spolu, starosti in družbenem položaju ljudi; tetoviranje, skarifikacija in deformacije telesa so označevali družbeni položaj in pripadnost plemenu (Štrukelj 1976: 105–119; 1978: neoštej.). Televizija Ljubljana je na razstavi posnela oddajo *Ne prezrite: Afriška lepota včeraj in danes* (13. 7. 1978) s pogledi študentov iz afriških držav, ki so tedaj študirali na fakultetah Univerze v Ljubljani, na razstavljenе muzealije (več v Valentinčič Furlan 2024). Razstava je še istega leta gostovala na Ptuju.

142

Ljudska umetnost Mehike, 1978–1980, 1984–1986

Pavla Štrukelj je junija 1978 v Goričanih pripravila prvo postavitev zbirke zakoncev Golob *Ljudska umetnost Mehike* (Palaić in Muršič 2022: 120). Ignac Golob (1931–2002) je bil osem let jugoslovanski ambasador v Mehiki (1973–1977, 1989–1991), kasneje pa akreditiran novinar pri Organizaciji Združenih narodov v New Yorku (1991–1992). Vest za *TV obzornik* (15. 5. 1978) prikazuje obiskovalce in nakit, kipe, portrete, slike, maske, glinene izdelke. Leta 1978 sta zakonca muzeju darovala 85 predmetov klasične in sodobne mehiške umetnosti, od kopij reliefov iz kulture Majev in skulpture božanstva ljubezni ljudstva Totonaki do karnevalskih mask, keramičnih izdelkov, ročno tkanega ogrinjala in šaha z lesenimi figurami (Štrukelj 1980/1982: 154). Istega leta so razstavo njune zbirke preuredili kot stalno postavitev, jo leta 1980 zaradi pomanjkanja prostora za gostujočo razstavo podrli, potem pa je bila spet na ogled med letoma 1984 in 1986 (Palaić 2023: 117–118). Ni podatkov o katalogu in iz neznanega razloga razstave ne najdemo v pregledih razstav SEM (B. n. a. 1980/1982: 228; Sosič 2003).

Kulture neuvrščenih dežel, 1978

Boris Kuhar je za gostovanje v Razstavnem paviljonu Dušana Kvedra na Ptuju (B. n. a. 1980/1982: 227) priredil precej obširno razstavo o kulturah desetih neuvrščenih držav Afrike (Tunis, Alžirija, Kenija, Tanzanija, Egipt), Azije (Šrilanka, Indija, Indonezija) in Latinske Amerike (Mehika, Peru). Napisal je besedilo za katalog, ki ga je uredila ptujaska kustodinja Štefka Cobelj, izdal pa Pokrajinski muzej Ptuj (Cobelj, Fideršek in

Kuhar 1978). Iz naslova je razvidno, da je razstava trajala samo od 12. oktobra do 15. novembra 1978. Bistvo razstav o kulturah neuvrščenih dežel je Kuhar opredelil takole:

Neuvrščene dežele so se morale najprej osvoboditi političnega kolonializma, nato so začele iskati svojo zgodovino, svojo identiteto, svojo avtentično kulturo, svoj lastni jaz, vse tisto, kar so jim beli kolonizatorji stoletja odrekli. V Afriki, Aziji in Latinski Ameriki odkrivajo čudovite kulture, bogato umetnost, staro po več tisoč let. Na dan prihajajo ostanki civilizacij, tistih civilizacij v Afriki, ki so jih uničili Evropejci. Na dan prihajata zgodovina in kultura domačinov Latinske Amerike, to je Indijancev, ki so jih skorajda popolnoma iztrebili in v celoti uničili njihovo kulturo. Samo kamen je vzdržal, kljuboval uničevalcem in času. /.../ S to našo razstavo izpolnjujemo sklepe Colomba in Beograda. Predstavitev kultur iz neuvrščenega sveta je gotovo dobra pot k boljšemu poznavanju ljudstev, naših prijateljev iz zemljepisno močno oddaljenih dežel. (Kuhar 1978: 9)

Kulture neuvrščenih, 1979

Razstava je bila najverjetneje pripravljena za kroženje po slovenskih muzejih (ni podatka, da bi stala tudi v Goričanah). Možno je, da je šlo za prirejeno razstavo, ki je leto prej gostovala na Ptuj; avtorstvo ni jasno. Leta 1979 je bila na ogled v Novi Gorici in Postojni, leta 1981 pa v Kranju (B. n. a. 1980/1982b: 228).

Indonezijska sodobna grafika, 1979

Leta 1979 je bila v Goričanah na ogled gostujoča razstava likovne umetnosti iz Indonezije (B. n. a. 1980/1982b: 228), ki jo je posredovala Indonezijska ambasada v Beogradu. Posnetke slikarskih del Sri Hadhija vidimo v prispevku za TV oddajo *Tretja razsežnost* (10. 5. 1979); komentira jih predstavnik indonezijske ambasade Martin Monohutu (iz popisa oddaje).

Batik iz Ugande, 1979

Pavla Štrukelj je v Goričanah predstavila zasebno zbirko batikov (B. n. a. 1980/1982b: 228) slovenskega gospodarstvenika v Afriki Mira Brumata, ki jih je verjetno po Kuharjevem zgledu zbiral v Ugandi. Zbirko in zbiralca vidimo v prispevku za oddajo *Tretja razsežnost* (10. 5. 1979).

Umetnost Aztekov, 1979

Velika razstava Nacionalnega antropološkega muzeja iz Mehike je v Goričanah gostovala junija 1979 (B. n. a. 1980/1982: 228), posredovala jo je Mehiška ambasada iz Beograda (Kuhar 1979a: 4). Glavno besedilo za katalog *Velike kulture Mehike: Umetnost Aztekov* je prispeval direktor Muzeološkega oddelka Narodnega inštituta za antropologijo in zgodovino Mehike Mario Vasquez (Vaskes 1979). Piše o kamniti plastiki, izdelkih iz terakote in keramike ter o odlični urejenosti glavnega mesta Tenochtitlana do prihoda

Špancev leta 1519 (Vaskes 1979: 6). Za Azteke je bil značilen obred žrtvovanja ljudi bogovom – verjeli so, da s krvjo in srci žrtev ohranjajo redne poti sonca čez nebo in s tem življenje (Vaskes 1979: 13).

Španski konkvistadorji so v dveh letih z zvijačami in tehnično premočjo uničili to veliko civilizacijo. Zatrli so jo v krvi in ognju. Od vsega so ostale le ruševine. V zadnjih desetletjih pa arheologi in etnologi spet odkrivajo moč velikega Montezume, veliki umetniški izraz Aztekov, njihovo samosvojo filozofijo in vero, njihove kamnite bogove, ki nam na razstavi predstavljajo nenavadni svet. (Kuhar 1979a: 3–4)

Kuhar je v izjavi za prispevek v oddaji *Ne prezrite* (6. 6. 1979) razstavo umestil v ciklus kultur neuvršenih; v Goričane je prišla preko Moskve, Berlina, Beograda in Zagreba, vendar je bila v Goričanah dopolnjena z dvema tonama kamnitih izdelkov, ki so jih iz mehiškega muzeja poslali naravnost v Slovenijo. Ob razstavi so verjetno prikazovali dokumentarni film *Tlatilco* o kulturi iz obdobja 1250–800 pred našim štetjem s prostora osrednje Mehike v produkciji ILCE Unesco (Latinskoameriškega inštituta za izobraževalno komunikacijo), ki smo ga našli v arhivu muzeja Goričane.

Tkanje in nakit Peruja, 1979

To je bila manjša priložnostna razstava v Goričanah na osnovi zasebne zbirke arhitektke in popotnice Jane Valenčič (B. n. a. 1980/1982b: 228) s katalogom na štirih straneh, ki razstavo uvršča v ciklus *Kulture neuvršenih* (B. n. a. 1979). V prispevku za oddajo *Ne prezrite* (14. 11. 1979) vidimo arheološke tkanine več kultur in ogrlice iz grobov kulture Čimu (Chimú) na severu Peruja ter izjavi zbiralke in kustodinje Pavle Štrukelj. Jana Valenčič je zbirko kasneje predala Slovenskemu etnografskemu muzeju (Palaić 2023: 125).

Moderno slikarstvo iz Zaira, 1979

Sodobni slikar iz Tunisa, 1979

To sta bili dve manjši avtorski razstavi v ciklusu neuvršenih, ki sta kazali značilnosti sodobne umetnosti v teh dveh deželah, kot je v prispevku za oddajo *Ne prezrite* (14. 11. 1979) povedala avtorica Pavla Štrukelj. V Goričanah so posneli tudi likovna dela v živahnih barvah in izjavo Borisa Kuharja o ciklusu neuvršenih držav. Drugje sta razstavi navedeni kot *Sodobna umetnost Zaira* in *Stari Tunis v delih slikarja Zoubeir Turkija* (Palaić 2025: op. 14). Da je šlo za dela iz zbirk SEM, lahko sklepamo zaradi dejstva, da je Boris Kuhar slike Zoubeira Turkija (1924–2009) uvrstil na razstavo *Kulture neuvršenih dežel* za gostovanje na Ptuju (glej Kuhar 1978: 9).

Kulture neuvršenih: Kultura Kube in Islamska umetnost Egipta, 1979

V pregledu razstav v *Slovenskem etnografu* je leta 1979 našeta tudi avtorska razstava *Kulture neuvršenih: Kultura Kube in Islamska umetnost Egipta* (B. n. a. 1980/1982b: 228). Kljub nekaterim omembam katalog ni ohranjen. Boris Kuhar je razstavo napovedal v oddaji *Ne prezrite* (14. 11. 1979), skupaj z gostovanjem razstave bronastih skulptur Pečar iz Gane.

Bronasta skulptura zahodne Afrike, 1979–1980

Razstavo (B. n. a. 1980/1982b: 228) so pripravili v Muzeju afriške umetnosti v Beogradu, ki temelji na zbirki Vede Zagorac (1914–1989) in dr. Zdravka Pečarja (1922–1993), novinarja in jugoslovanskega ambasadorja v sedmih afriških državah. Ob nastanku leta 1977 so muzej promovirali kot edini evropski protikolonialni muzej (Merhar 2019: 55–56). Etnologinja in prva direktorica muzeja Jelena Arandelović Lazić je pripravila razstavo in napisala besedilo kataloga *Bronasta skulptura Zahodne Afrike: Kulture neuvrščenih, SEM, Muzej Goričane, december 1979–januar 1980*. Izdal ga je SEM in razstavo uvrstil v ciklus neuvrščenih. Razstavljene so bile bronaste figure z živalskimi in človeškimi motivi, med drugim tudi figurativne uteži za tehtanje zlata iz Gane,²⁰ kot vidimo v oddaji *Tretja razsežnost* (24. 1. 1980).

145

Indijska oblačila in nakit, 1979–1980

Pavla Štrukelj je v Goričanah pripravila priložnostno razstavo iz zbirk SEM (B. n. a. 1980/1982b: 228), ki sta jih muzeju prinašala Indijca Jayant in Kokila Gosalia (Štrukelj 1980/1982: 145–147). V oddaji *Tretja razsežnost* (24. 1. 1980) je Kokila Gosalia (kasneje Veber) predstavila sarije in nakit ter svoje sodelovanje z muzejem; širši kontekst sodelovanja s priseljenci, tujimi raziskovalci in političnimi predstavniki pa je pojasnila Pavla Štrukelj (več v Valentinčič Furlan 2024).

Batik v umetnosti vzhodne Afrike iz zbirke Slovenskega etnografskega muzeja, 1980

Boris Kuhar je avtorsko razstavo *Batik v sodobni umetnosti vzhodne Afrike* (1971) priredil za gostovanje v Muzeju afriške umetnosti v Beogradu (B. n. a. 1980/1982b: 228). Napisal je katalog *Batik u umetnosti istočne Afrike iz zbirke Slovenskog etnografskog muzeja u Ljubljani, Muzej afričke umetnosti, Beograd, februar – mart 1980* (Kuhar 1980a). Izdal ga je Muzej afriške umetnosti.

Umetnost Makonde iz Tanzanije, 1980

Gostujočo razstavo (B. n. a. 1980/1982b: 228) je maja in junija 1980 posredovala vlada Tanzanije v okviru meddržavnega kulturnega in znanstvenega sodelovanja med Jugoslavijo in Tanzanijo (Kuhar 1980b: 1). Za strokovno postavitve v Goričanah je poskrbel Boris Kuhar, ki je prispeval tudi besedilo kataloga (Kuhar 1980b). Nekaj kipov v katalogu in na razstavi je bilo istih kot na zgodnejši avtorski razstavi *Akamba – Makonde, umetnost vzhodne Afrike* (Kuhar 1970a), torej je Kuhar dodal predmete iz zbirke SEM, ki jih je zbral v Afriki (Kuhar 1970a: 1; Štrukelj 1980/1982). Razstavo so uvrstili v ciklus neuvrščenih, kar je bilo zaznavno tudi na razstavi, kot vidimo v vesti za *TV dnevnik* (29. maja 1980). Kuhar je v katalogu izpostavil večnadstropne skulpture

20 Po Kuharju (2013: 321) je Jelena Arandelović Lazić z njegovim posredovanjem v avli Ljubljanske banke v Ljubljani pripravila manjšo razstavo *Afriške mere za zlato in bronaste skulpture*. Katalog brez navedbe letnice (Arandelović b. n. l.) je izdal Muzej afriške umetnosti, muzej Goričane pa ni omenjen kot partnerska ustanova.

drevesa življenja *ujamaa* iz enega kosa ebenovine, ki so simbol družine, skupnosti, upora proti kolonializmu in neodvisnosti Tanzanijcev (Kuhar 1980b: 6).

Prebujena Afrika v pesmi in literaturi, 1980

Gostujoča razstava sodobne afriške založniške dejavnosti (B. n. a. 1980/1982b: 228) je v Goričane prišla iz Beograda, kjer so spomladi 1980 organizirali simpozij *Dnevi informiranja o afriški kulturi* kot preddogodek enaindvajsete generalne konference Unesca²¹ (Kolešnik 2023: 176). V prispevku za oddajo *Ne prezrite* (18. 6. 1980) vidimo razstavo v Muzeju Goričane: skupina dijakov si ogledujejo knjige z živopisnimi naslovnici v francoščini in drugih jezikih, na koncu pa avtorji pokažejo še slovenske knjige z afriško tematiko.

146

Kitajske vezenine, 1980

Gostujoča razstava (B. n. a. 1980/1982: 228) je potovala po večjih evropskih mestih; v Goričanah so jo uvrstili v okvir kulturno-prosvetnega sodelovanja med državama, čeprav Kitajska ni bila članica Gibanja neuvrščenih (Palaić 2023: 132). Omogočila sta jo Zvezni in republiški zavod za mednarodno znanstveno, tehnično, prosvetno in kulturno sodelovanje, Kuhar pa jo je napovedal kot začetek dejavnega sodelovanja s kitajskimi muzeji (Kuhar 1980c: 6). Razstavo vezenin v svili, volni, bombažu in najlonu ter katalog je priredila Pavla Štrukelj (1980).

El Dorado, zlato iz Kolumbije predšpanske kulture od 1. do 16. stoletja, 1981

Naslov kataloga *El Dorado: Zlato iz Kolumbije predšpanske kulture od 1. do 16. stoletja, Kulture neuvrščenih, Muzej Goričane, 24. april – 31. maj 1981* (Plazas de Nieto in Falchetti de Saenz 1981) razkriva, da je tudi ta razstava spadala v cikel neuvrščenih (B. n. a. 1980/1982: 228). Pripravili so jo v Muzeju zlata Narodne banke Republike Kolumbije (Kuhar 1981a). V uvodih v katalog Kuhar, kolumbijski veleposlanik Mauricio Samper in direktor Muzeja zlata Luis Doque Gomez pišejo o obredu in mitu El Dorado; kustodinji Clemencia Plazas de Nieto in Aba Maria Falchetti de Saenz (1981) pa podrobno opisujeta, kako so španski zavojevalci doživeli srečanja z domačini in zlatom, kako so ga najprej ropali in kasneje pridobivali. Novinar Jadran Sterle je v vesti za *TV dnevnik* (23. 4. 1981) po katalogu povzel kolonialno zgodovino Kolumbije – španski konkvistadorji so v Kolumbiji nakradli kar 181 ton zlata! – in zaključil, da razstava ne more dati poglobljenega znanja o sodobni Kolumbiji (več v Valentinčič Furlan 2024). Kljub njegovi kritiki ali pa zaradi nje si je razstavo ogledalo kar 40.000 obiskovalcev (Kuhar 2013: 321).

---

21 Goričane je leta 1980 obiskal Amadou-Mahtar M'Bow, generalni direktor Unesca (B. n. a. 1980/1982a: 212). Kuhar je pomembni obisk izkoristil za pridobitev sredstev, da so gospodarsko poslopje ob dvorcu prenovili v razstavišče.

‘Tangata’, pogled Maorov na svet, 1981

Gostovanje te razstave v Zagrebu in Ljubljani (B. n. a. 1980/1982: 228) – v Goričanah je bila na ogled od julija do septembra – je organiziral Etnografski muzej Zagreb v sodelovanju z Ambasado Nove Zelandije v Jugoslaviji. Založila sta tudi nepodpisana kataloga v hrvaškem in slovenskem jeziku (B. n. a. 1981a). Razstava je prikazovala 33 velikih barvnih fotografij ‘umetniških del’ Maorov iz časa pred prihodom Evropejcev na Novo Zelandijo, ki so jih v tistem času hranili osrednji novozelandski muzeji. Muzealije po izboru umetniškega sveta kraljice Elizabete II. na Novi Zelandiji je fotografiral novozelandski fotograf Brian Brake. (B. n. a. 1981a: 1) Vest za *TV dnevnik* (5. 7. 1981) prikazuje fotografije predmetov, novinar Jadran Sterle pa kritično opozarja, da razstava ne razkriva posledic kolonializma na Novi Zelandiji.

147

Umetnost aboriginov – staroselcev Avstralije, 1981

Julija in avgusta 1981 je v Goričanah gostovala tudi razstava avstralske staroselske umetnosti (B. n. a. 1980/1982: 228), ki jo je organiziral Odbor za umetnost aboriginov avstralskega sveta, kot piše v kolofonu kataloga (Isaacs 1981: 4). Raziskovalka Jennifer Isaacs je napisala besedilo, katalog pa je založil Slovenski etnografski muzej. Isaacs (1981) je za razstavljene slike na drevesno skorjo, lesene figure, krste iz votlih drevesnih debel, glasbila didžiridu in pletarske izdelke navedla, kateremu ljudstvu pripadajo in na katerem območju pokrajine Arnhem živijo. Predgovor je prispeval Wandjuk Marika, predsednik Odbora za umetnost staroselcev pri Avstralskem svetu (Marika 1981: 5). Kot je opozoril Jadran Sterle (*TV dnevnik*, 5. 7. 1981), na razstavi niso osvetlili družbeno-političnega položaja staroselcev (več v Valentinčič Furlan 2024); podobno kritičen je bil tudi slovenski tisk (Vili Vuk 1981 v Palaić 2023: 136).

Mehiška ljudska umetnost, 1981

Te razstave ne smemo zamenjevati z avtorsko razstavo zbirke Golob *Ljudska umetnost Mehike* iz let 1978–1980, 1984–1986. Gostujočo razstavo (B. n. a. 1980/1982: 228) je v Slovenijo posredovala mehiška vlada (Palaić 2023: 133). Katalog v obliki 12 spetih listov formata A4 so napisali mehiški raziskovalci Miguel Covarrubes, Rafael Carrillo Azpeitia, Maria Teresa Pomar, Chloë Sayer, Donald in Dorothy Cordry, Ruth D. Lechuga in Marcos Ortiz (Covarrubes idr. 1981). Razstavo *Mehiška ljudska umetnost* so odprli na predvečer dneva vstaje slovenskega ljudstva (22. julij), zato je bil narodnoosvobodilni boj pomemben vidik njene promocije v medijih (Palaić 2023: 128). V spremljevalnem programu je muzealec Jože Kastelic govoril o umetnosti Amerike pred Kolumbovim prihodom (prav tam: 159).

Sirija skozi stoletja, 1981

Gostujočo razstavo o Siriji (B. n. a. 1980/1982: 228) so v Goričanah posvetili praznovanju 20-letnice prve konference neuvrščenih v Beogradu (1961). Pripravil jo je Etnografski muzej iz Damaska, posredovala pa sirska ambasada iz Beograda (B. n. a. 1980/1982b: 228; Palaić 2023: 133). Kataloga ni bilo. Nemi prispevek za oddajo *Ne prezrite* (9. 10. 1981) prikazuje oblačila, nakit, slikarstvo in fotografije sirske kulture.

Umetnost Afrike (Petkovškova zbirka), 1981–1982

148

Anton Petkovšek (1920–1989) je kot generalni direktor Slovenijalesa vodil tudi podjetje Slovenia Bois, ki je v Srednjeafriški republiki izkoriščalo lesno maso tropskih pragozdov, kot vidimo v Kuharjevem filmu *Ljudje ob reki Ubangi*. Leta 1968 je postal častni konzul te države, leta 1974 pa direktor predstavništva Ljubljanske banke v Abidžanu na Slonokoščeni obali (Pivk 1992: 113; Frelj 2008). Pri zbiranju ga je usmerjal Boris Kuhar (Pivk 1992: 113; *Boris Kuhar, 1929–2018*): v Srednjeafriški republiki, Maliju, Nigru, Burkina Fasu, Slonokoščeni obali, Gani, Gabonu in Kamerunu je nakupil več kot 400 obrednih in okrasnih lesenih mask, lesenih in bronastih kipov, glasbil, tekstila, nakita in orožja. Sprva je načrtoval zasebni muzej afriške umetnosti v domačem Logatcu, vendar je zaradi dobrega sodelovanja s Kuharjem in Pavlo Štrukelj zbrano gradivo leta 1981 prepustil Slovenskemu etnografskemu muzeju za občasno razstavo in kasneje za stalno postavitev. (B. n. a. 1980/1982b: 228; Pivk 1992: 115; Frelj 2008; Frelj in Koren 2017: 14–15; Palaić 2023: 117–118; glej tudi besedilo o razstavi *Umetnost Afrike – Petkovškova zbirka* na strani 150)

Južno od Sahare: Umetniške in dokumentarne fotografije Marly Shamir, 1981–1982

Unescov mednarodni sklad za razvoj kulture je Muzeju afriške umetnosti iz Beograda in Slovenskemu etnografskemu muzeju posredoval razstavo umetniške in dokumentarne fotografije izraelske fotografinke Marly Shamir (1919–2016) *Južno od Sahare* (Palaić 2023: 133). Katalog v srbohrvaškem jeziku je podpisal J. A. L. (1981), izdal pa Muzej afriške umetnosti. V Goričanah je bila razstava na ogled do marca 1982 (B. n. a. 1980/1982b: 228).

Kultura Nepala, 1981–1982

Avtorska razstava, ki jo je Pavla Štrukelj pripravila s slovenskimi alpinisti, je bila v Goričanah na ogled od decembra 1981 do maja 1982 (B. n. a. 1980/1982: 228). Po Pavli Štrukelj je muzej starejšo misijonsko zbirko iz Nepala, ki je leta 1949 prišla v SEM iz Federalnega zbirnega centra, dopolnil s predmeti, ki so jih prinesli člani jugoslovanske himalajske alpinistične odprave Zoran Jerin, Jurij Kunaver in Aleš Kunaver v letih 1964–1974 (Štrukelj 1980/1982: 145, 147). Pavla Štrukelj (1981) je napisala besedilo kataloga, Kuhar pa je v predgovoru poudaril, da razstava spada v ciklus neuvrščenih in je posvečena 20-letnici prve beograjske konference (Kuhar 1981b: 3–6). Leta 1982 so v Goričanah

organizirali predavanja Jurija Kunaverja in Zorana Jerina ter sedanjega konzula Nepala Aswina Kumarja Shresthe o Nepalju (Palaić in Muršič 2022: 121; Palaić 2023: 122).

Umetnost Zaira, Konga in Kameruna, 1982

Avtorska razstava SEM je februarja in marca 1982 gostovala v Muzeju afriške umetnosti v Beogradu (Palaić 2023: 126). Drugih podatkov o razstavi ni, zato ne vemo, kdo je bil avtor. V SEM je ohranjen plakat te razstave.

Sodobno lončarstvo Avstralije, 1982

Gostujočo razstavo *Sodobno lončarstvo Avstralije* (B. n. a. 1980/1982: 229) sta leta 1982 pripravila Zbornica za umetno obrt pri avstralski vladi in Ministrstvo za zunanje zadeve; promovirala sta jo kot prvo razstavo avstralskega lončarstva v Evropi (glej prvo stran kataloga). Besedilo kataloga *Avstralsko sodobno lončarstvo* je napisala avstralska strokovnjakinja za keramiko Joyce Warren (1982); 18 strani formata A4 je namnožil SEM.

149

Ljudska umetnost Ekvadorja, 1982

Gostujoča razstava *Ljudska umetnost Ekvadorja* (B. n. a. 1980/1982: 229) je po katalogu sodeč sodila v sklop Kulture neuvršenih in je bila v muzeju Goričane na ogled maja in junija 1982. Besedila za katalog so prispevali Pavla Štrukelj, Diana Sojos de Peña z ekvadorskega Ministrstva za kulturo in Juan Martinez Borrero, antropolog z ekvadorske Univerze Cuenca, izdal ga je Slovenski etnografski muzej (Štrukelj, Sojos de Peña in Martinez Borrero 1982). Na plakatu razstave *Ljudska umetnost Ekvadorja* vidimo deklico v tradicionalni noši na bogato okrašenem konju (viden je tudi na razstavi *Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti*, 2024).

Apartheid Južne Afrike, 1982

Avtorska razstava (B. n. a. 1980/1982: 229) brez kataloga je orisala zgodovino kolonializma in apartheida v Južni Afriki ter uničujoče posledice za staroselsko prebivalstvo. Po odzivih v medijih je bilo razvidno, da je iz muzeja Goričane potovala še v druge kraje po Sloveniji in da so na razstavo vključevali tudi odzive obiskovalcev (Palaić 2023: 137), podobno kot na razstavah *Vietnam* (1970) in *Kič* (1971). V oddaji *Ne prezrite* (21. 5. 1982) vidimo dokumentarno gradivo o apartheidu Južne Afrike s fotografijami vojne, lačnih otrok, oboroženega belca pred golimi črnimi ujetniki itd. V arhivu muzeja Goričane smo našli 26-minutni barvni film *Namibia: A Trust Betrayed* iz produkcije Združenih narodov (1974), ki sledi tragični zgodovini Namibijcev. Namibija se je pred prvo svetovno vojno imenovala Jugoahodna Afrika, bila je nemška kolonija in kasneje mandatno ozemlje pod upravo Lige narodov, potem pa si jo je podredila Južna Afrika, ki se tudi po prenehanju mandata ni hotela odpovedati z minerali bogatim ozemljem (iz opisa filma na viru ZN).²²

---

22 Glej Avdiovizualno zbirko ZN, <https://media.un.org/avlibrary/en/asset/d204/d2040311>.

Kitajska keramika in porcelan, 1982

Gostujoča razstava (B. n. a. 1980/1982: 229) je potovala po Evropi in v Goričane prišla kot rezultat meddržavnega sporazuma med Kitajsko in Jugoslavijo (Palaić 2023: 133). Kratko besedilo v katalogu je prispeval Odbor za razstavo 'Kitajska keramika in porcelan' (B. n. a. 1982a), izdal ga je Slovenski etnografski muzej. Prispevek za oddajo *Ne prezrite* (9. 7. 1982) prikazuje tradicionalno oblikovanje v porcelanu, kot so vaze in čajni servisi.

Umetnost Demokratične Ljudske Republike Koreje, 1982

150

Gostujoča razstava (B. n. a. 1980/1982: 229) je predstavljala 100 predmetov domače in umetne obrti iz tekstila, porcelana, lesa in laka. Iz kratkega kataloga brez navedbe avtorjev razberemo umeščenost razstave v sklop izmenjav z neuvrščenimi deželami in da je bila v Goričanah na ogled samo dvanajst dni med 5. in 16. novembrom 1982 (B. n. a. 1982b). Na razstavi so politični diskurz poudarili z zastavama obeh držav in fotografijama korejskega voditelja Kima Il Sunga ter pokojnega predsednika Josipa Broza Tita (Palaić 2023: 128).

Umetnost Afrike – Petkovškova zbirka, 1983–1992²³

Leta 1983 je Pavla Štrukelj prvotno razstavo Petkovškove zbirke dopolnila kot stalno postavitev (B. n. a. 1980/1982b: 229; Sosič 2003: 595; Pivk 1992: 115). Po Petkovškovi smrti (1989) so njegovi dediči zbirko leta 1991 prodali muzeju (Pivk 1992: 115; Palaić 2023: 117–118; Čeplak Mencin 2015: 357). Kataloga ni bilo, dober pregled Petkovškovega delovanja in zbirke pa omogoča seminarska naloga etnologinje Brede Pivk *Afriške maske skozi Petkovškovo zbirko* (Pivk 1992).

Stalna kitajska zbirka, 1983–1990

Leta 1983 je Pavla Štrukelj pripravila tudi novo stalno postavitev Skuškovske zbirke (B. n. a. 1980/1982b: 229; Sosič 2003: 595). Ob tem je opustila prejšnji naslov *Kulturno-zgodovinska zbirka Kitajske*. Od konca maja 2024 do konca avgusta 2025 je zbirko mogoče videti na razstavi *Azija sredi Ljubljane: Življenje Skuškovske zbirke*²⁴ (glej tudi članek Helene Motoh in Nataše Vampelj Suhadolnik v tej številki *Etnologa*).

Kitajsko novo leto: Razstava novoletnih slik, 1983–1984

Od 18. decembra 1983 do 10. februarja 1984 (B. n. a. 1980/1982b: 229; Sosič 2003: 595) je bila v Goričanah na ogled gostujoča razstava Državnega zgodovinskega muzeja iz Pekinga, s katerim je SEM že dolgo sodeloval (Kuhar 1983: 2). Katalog sta napisala Pavla Štrukelj in kitajski raziskovalec Wang Shucun (Štrukelj in Shucun 1983),

²³ Ralf Čeplak Mencin se spominja, da je bila ta razstava v prvem nadstropju pristave dostopna še v letu 1992 in so si jo ogledale številne šolske skupine iz vse Slovenije.

²⁴ <https://www.etno-muzej.si/sl/razstave/azija-sredi-ljubljane-zivljenje-skuskove-zbirke>.

izdal pa ga je Slovenski etnografski muzej. Slike kitajskega novega leta vidimo v oddaji *Ne prezrite* (30. 12. 1983).

Kitajske papirnate izrezanke, 1984

Tudi to razstavo so pripravili v Državnem zgodovinskem muzeju v Pekingu (Palaić 2023: 133); gostovala je v Goričanah. Katalog ni bilo in razstava ni zavedena v pregled razstav (Sosić 2003).

Iz zakladnice kultur neuvrščenih, 1984

Vsebina te avtorske razstave ni znana (Palaić 2023: 132), niti ni podatkov o avtorstvu. 151
Ne najdemo je v pregledu razstav med letoma 1983 in 2003 (Sosić 2003).

Zahodnoafriška keramika, 1984

Štiri leta po razstavi bronastih skulptur Vede in Zdravka Pečar je v Goričanah gostovala še razstava *Zahodnoafriška keramika* istih zbiralcev iz Muzeja afriške umetnosti v Beogradu (Palaić 2023: 126). Nepodpisani katalog *Keramika zahodne Afrike* v obliki pet strani dolgega tipkopisa brez platnic je brez letnice (B. n. a. [1984]), predvidoma ga je razmnožil Slovenski etnografski muzej. Razstava ni zavedena v pregled razstav med letoma 1983 in 2003 (Sosić 2003).

Goričanska konferenca in tematska soba o zbirnem taborišču, 1984–1990

Leta 1984 so ob praznovanju 50-letnice pokrajinske konference KPJ v Goričanah prenovili vsebino spominske sobe iz leta 1964 (Filipič 1984). Po izjavi Pavle Štrukelj v oddaji *Ne prezrite* (10. 8. 1984) jo je preuredil Muzej ljudske revolucije Slovenije (predhodnik današnjega Muzeja novejšje in sodobne zgodovine Slovenije). Pripravili so tudi novo tematsko sobo o vlogi gradu kot nacističnega zbirnega taborišča v drugi svetovni vojni (Osjak 1984; Palaić 2023: 127–128). Kuhar je v svojem prispevku za katalog (Filipič, Osjak in Kuhar 1984), ki ga je založila revija *Komunist*, jugoslovansko narodnoosvobodilno borbo povezal z osvobodilnimi borbami ljudstev drugih celin in neuvrščenih narodov (Kuhar 1984: 37–38).

Lutke Kimekomi, 1985

Gostujoča razstava je nastala v sodelovanju z japonsko ambasado, v Goričanah je bila na ogled med 15. junijem in 8. septembrom 1985 (Sosić 2003: 596). Kataloga ni bilo. Lutke Kimekomi je izdelala »Tatjana Koprol, žena diplomata Marcela Koprola, ki je v Avstraliji prejela diplomo japonske šole Kyogetsu za izdelovanje teh japonskih lutk« (Palaić 2025: op. 14).

Ameriška ljudska umetnost danes: Izročilo izročila, 1985

Muzej Goričane je v sodelovanju z Ameriškim kulturnim centrom pripravil gostujočo razstavo v prostorih SEM na Prešernovi (Palaić 2023: 133), odprtje je bilo 18. septembra 1985 (Sosič 2003: 596). Katalog *Ameriška ljudska umetnost danes: Tradicije številnih narodov* je predstavil lončarje, usnjarje, rezbarje, izdelovalke prešitih odej, noš, pinat in preprog, kljekljarice, kovače, izdelovalce uličnih slikarij in risarje v pesku po tradiciji ljudstva Navajev; predstavljeni avtorji so izhajali iz vseh predelov Združenih držav Amerike (B. n. a. 1985).

Sodobna uporabna umetnost Mongolije, 1985

152

Gostujoča razstava v Goričanah je nastala v sodelovanju z Zvezo mongolskih umetnikov iz Ulan Batorja (Palaić 2023: 133), odprli so jo 22. oktobra 1985 (Sosič 2003: 596). Predavanje o Mongoliji je pripravil umetnik Luvsanšaravina Namhajcerena iz Ulan Batorja (Palaić 2023: 119).

Ciper – otok Venere: Ljudje in življenje, 1985

Na Prešernovi je gostovala razstava o ciprski kulturi, ki jo je posredovala vlada Republike Ciper v sklopu Programa kulturnega sodelovanja med neuvrščeni državama Ciprom in Jugoslavijo. Koncept razstave je izdelala antropologinja Yvonne de Sike iz Muzeja človeka v Parizu, predmeti pa so bili iz zbirk muzejev na Cipru. (Kuhar 1985: neošteev.) De Sike je skupaj z Georgesom Karouzisom, Evangelosom Loizidesom, Vasoosom Karageorghisom, Marino Sacopoulo, A. Diamantisom in Pavlo Štrukelj napisala katalog (de Sike idr. 1985), predgovora pa sta prispevala Boris Kuhar in ciprski ambasador v Jugoslaviji Elias Th. Ipsarides. Katalog obravnava zgodovino in etnologijo Cipa z materialno, duhovno in družbeno kulturo, naslavlja tudi vprašanje ohranjenosti ciprske kulturne dediščine.

Razstava indijskega slikarja Nandalal Bose, 1986

Razstava del slikarja Nandalal Boseja (1882–1966), ki je izhajal iz indijske estetske tradicije (Palaić 2023: 127), je gostovala v Goričanah in verjetno tudi v Beogradu, ker sta v SEM ohranjena slovenski in srbski katalog (Appasamy in Subramaniyan 1986). V njem pogrešam Kuharjev predgovor, zaradi česar umanjka kontekst gostovanja. Milan Štante je ob razstavi izvedel predavanje *Kaj je to Indija?* (Palaić 2023: 159).

Razstava afriških mask iz Petkovškove zbirke, 1987

Boris Kuhar je razstavo afriških mask iz Petkovškove zbirke leta 1987 priredil za gostovanje v Muzeju afriške umetnosti v Beogradu (Pivk 1992: 115; Palaić 2023: 117).

Kulture v umetnosti otočanov s Tihega oceana, 1987–1988

Pavla Štrukelj je pripravila razstavo iz zbirk SEM, ki so jo odprli 10. decembra 1987 (Sosič 2003: 596), kataloga ni. V prispevku za oddajo *Osmi dan* 19. aprila 1988 vidimo

zemljevid Oceanije ter predmete iz kamna, lesa in naravnih materialov, zato je novinar Jadran Sterle tihomorske prebivalce označil za 'ljudstva brez kovin' – šlo je za asociacijo na knjigo slovenskega antropologa Boža Škerlja z enakim naslovom (1962).

Spoznajte Tanzanijo – od odkritja najstarejše človeške lobanje do danes, 1988

Gostujočo razstavo so na povabilo Jugoslavije in v skladu s Kulturnim sporazumom pripravili strokovnjaki Narodnega muzeja Tanzanije za Galerijo neuvrščениh dežel 'Josip Broz Tito' iz Titograda (1987), potem pa je gostovala še drugje po Jugoslaviji, v Goričanah med 28. januarjem in 15. februarjem 1988 (Sosič 2003: 597). Katalog je napisal antropolog S. A. C. Waane (1988) iz Narodnega muzeja Tanzanije. Tanzanijo je predstavil kot zvezo celinskega območja nekdanje Tanganjike in otoka Zanzibarja, ki sta se leta 1961 oz. 1964 uspela osvoboditi belgijskega, nemškega, francoskega in angleškega imperializma. Razstava je poleg pregleda tanzanijske zgodovine predstavila dve tisočletji stikov s svetom, etnolingvistične skupine, materialno kulturo in arheološke najdbe avstralopiteka, homo habilisa in homo erectusa (Waane 1988: neošteven).

153

Cesarske palače v starem Pekingu, 1988

To je bila priložnostna razstava fotografij in risb, ki so jo odprli 9. maja 1988 v Galeriji Smelt na Titovi cesti 194 v Ljubljani. Podjetje Smelt je v osemdesetih letih 20. stoletja veliko sodelovalo s Kitajsko (Čeplak Mencin 2012: 177). Pavla Štrukelj je v besedilu zgibanke (hrani jo Dokumentacija SEM) pojasnila, da je japonska Cesarska univerza iz Tokia leta 1901 v zasedeni Peking poslala ekipo, da je dokumentirala cesarske palače in svetišča, japonski fotograf Ogawa Kazumasa (1860–1929) pa je leta 1906 v Tokiu izdal albume fotografij in risb. Ob raziskavi Vzhodnoazijskih zbirk v Sloveniji so zapisali, da SEM v zbirki Skušek hrani dva zvezka albuma *The Imperial City of Beijing, China*, ki je bil natisnjen v 500 izvodih; Skuškov album nosi zaporedno številko 234.²⁵

Slovinci, zbiratelji in raziskovalci kitajske kulture, 1989

Avtorska razstava Pavle Štrukelj je bila odprta 15. junija 1989 (Sosič 2003: 597) v kleti prenovljene pristave kot stalna postavitev. Temeljila je na zbirkah več slovenskih zbiralcev, med drugim misijonarja Petra Baptista Turka, ki je v Hankovu in Šanghaju v letih 1912 in 1913 zbral budistična božanstva, obredne predmete, moška in ženska oblačila, ženska obuvala za deformirane noge, pokrivala, nakit in uporabne predmete (Štrukelj 1980/1982: 138; Čeplak Mencin 2012: 55–63). Prispevek za oddajo *Oči kritike* 29. junija 1989 prikazuje razstavljene predmete v obokanem prostoru Galerije neuvrščениh. Kataloga ni bilo, vendar je Pavla Štrukelj o zbiralcih pisala v člankih (Štrukelj 1980/1982: 138–143; 1991: 164–174). Ralf Čeplak Mencin je sedemnajst let kasneje pripravil razstavo *Srečevanja s Kitajsko – 200 let slovenskih odkrivanj kitajske kulture*²⁶ (2006–2007; Čeplak Mencin 2012).

²⁵ Vzhodnoazijske zbirke, <https://vazcollections.si/predmeti/album-the-imperial-city-of-pekings-china/>.

²⁶ <https://www.etno-muzej.si/sl/razstave/srecevanja-s-kitajsko-200-let-slovenskih-odkrivanj-kitajske-kulture>.

Razstava o slovenskih zbiralcih kitajske kulture, Galerija neuvrščenih, Goričane, 1989
(fotogram iz TV oddaje *Oči kritike*, 29. 6. 1989)

154

Epilog

V Muzeju neevropskih kultur Goričane se je po Kuharjevi upokojitvi leta 1987 zmanjšalo število razstav in gostovanj, še bolj pa po udoru stropa leta 1988 in začetku obnove dvorca leta 1990, ko je bila razstavna dejavnost omejena na prostore v nekdanji pristavi, pa še tam so Galerijo neuvrščenih leta 1990 namenili depoju za večje predmete Skuškovske zbirke, kot je povedal Ralf Čeplak Mencin. Pavlo Štrukelj je po upokojitvi aprila 1990 nasledil Ralf Čeplak Mencin, ki je skrbel za obnovo dvorca Goričane, razstave pa je pripravljaval v drugih ustanovah: z Zmagom Šmitkom in Jano Cvetko so razstavo *Slovenci v misijonih* na pobudo Medškofijskega misijonskega sveta postavili v Viteški dvorani Križank in v Kosovelovem domu v Sežani (1991), razstavo o Avguštinu Hallersteinu je pripravil v Muzeju Mengeš (1996), razstavo o Tibetu v Narodni in univerzitetni knjižnici (1999) in razstavo ob obletnici podelitve Nobelove nagrade za mir dalajlami Tenzinu Gyatsu v Gledališkem muzeju Slovenije (1999) (Sosič 2003: 596).

V preglednem članku obravnavam **38 razstav** v Muzeju neevropskih kultur Goričane ali v njegovi produkciji in **eno** v avtorstvu Borisa Kuharja v Galeriji Velenje. V 26 letih se je muzej Goričane lahko pohvalil s **40 lastnimi avtorskimi razstavami**,²⁷ od katerih so bile štiri (razstava o pekinških palačah in tri razstave o kulturah neuvrščenih) pripravljene samo za kroženje po slovenskih muzejih in galerijah, štiri pa so priredili za gostovanje v Beogradu. V tem obdobju je v Goričanah ali na drugih lokacijah **gostovalo 38 razstav**, od tega tri iz slovenskih muzejev, dve iz Muzeja afriške umetnosti v Beogradu,

27 Poleg tega navajam tri prenovne razstav, kot so jih tudi avtorji v pregledih razstavne dejavnosti, in dvojno gostovanje razstave fotografij kitajskih palač. Mnogi kustosi vsako gostovanje štejejo kot novo enoto; po tem principu bi skupno našteali kar **101 razstavni projekt**.

33 pa iz neuvrščenih in drugih držav. Poleg 78 avtorskih in gostujočih razstav navajam še podatke o **osmih razstavnih projektih**, ki odstopajo po ključih vsebine, evropskega izvora predstavljenе kulture ali produkcijskih okvirov.²⁸

Če pogledamo lokacije, so 64 razstav postavili v Goričanah, šest na Prešernovi 20, ena je gostovala v Galeriji Arkade, ena v Galeriji Smelt in dve v trgovini Intershop v Ljubljani. Potovale so v Novo Gorico, Celje, Mursko Soboto, Trbovlje, Slovenj Gradec, Novo mesto, Velenje, na Ptuj, v Postojno, Kranj in Beograd. Po doslej znanih podatkih nobena avtorska razstava Muzeja neevropskih kultur Goričane ni gostovala zunaj Jugoslavije, medtem ko so gostujoče razstave meddržavnega kulturnega in znanstvenega sodelovanja v Goričanah potekale od leta 1965 do 1988. Triintrideset so jih pripravili muzeji, inštituti, komisije ali odbori, posredovali pa so jih ambasade, vlade ali ministrstva držav, Komisija za kulturne stike s tujino (Palaić 2023: 126), Unescov mednarodni sklad za razvoj kulture ali Jugoslovanska komisija za sodelovanje z Unescem. V Goričanah je gostovalo tudi pet razstav iz slovenskih ali srbskih muzejev. Večinoma sta jih financirali Kulturna skupnost Slovenije in Ljubljanska kulturna skupnost, vsaj trikrat je pristopil Zvezni zavod za mednarodno znanstveno, prosvetno-kulturno in tehnično sodelovanje, nekajkrat pa je Kuhar pridobil še sponzorska sredstva podjetij (glej ovitek kataloga *Akamba – Makonde* (Kuhar 1970a) in podatke o delovanju podjetja Intertrade v Kolumbiji na predzadnji strani kataloga o razstavi *El Dorado* (Plazas de Nieto in Falchetti de Saenz 1981)).

V ciklus 'Naši popotniki na tujem – zbiralci in preučevalci' je spadalo 11 razstav. Pavla Štrukelj in Boris Kuhar ali njuni nasledniki so za muzej pridobili Skuškovo, Beblerjevo, Golobovo, Petkovškovo in Kosovo zbirko slikarstva, tudi manjšo zbirko Jane Valenčič, ne pa tudi Kosove zbirke keramike in zbirke Hele in Staneta Kolmana. Ciklus 'neuvrščenih' (1976–1985) je Boris Kuhar zasnoval s cilji, da bomo Slovenci lahko spoznali kulture in načine življenja v več kot sto državah po svetu, prispevali k medsebojnemu razumevanju, sodelovanju in solidarnosti ter presegli evropocentrične poglede (izjava v oddaji *Ne prezrite*, 14. 11. 1979). Glede na provenienco so po Kuharju v ciklusu predstavljali razstave, ki so jih dobili neposredno iz neuvrščenih dežel, iz drugih jugoslovanskih muzejev, iz lastnih zunajevropskih zbirk in tudi iz zasebnih zbirk slovenskih zbiralcev (prav tam). Pavla Štrukelj je (v isti oddaji) razstave glede na tematiko razdelila na gostujoče razstave večjih formatov, ki obravnavajo velike dosežke in kulturno dediščino neuvrščenih držav, ter tiste o sodobni umetnosti in kulturi v teh deželah. Ker so prvotno opredelitev ciklusa elastično razširili na 'kulturno ustvarjalnost neuvrščenih in prijateljskih držav', so vanj lahko vključili tudi gostujoče razstave iz Mehike, Kitajske, Avstralije in Nove Zelandije, ki niso bile članice gibanja. Po Kuharju (1984: 37) so do leta 1984 pripravili že 35 razstav tega ciklusa, v naslednjih letih pa po moji oceni še osem, torej skupno 43.

28 Po vsebini (in producentu) odstopajo *Spominska soba ob 30-letnici pokrajinske konference KPJ* (1964–1984), *Goričanska konferenca* in tematska soba o zbirnem taborišču v drugi svetovni vojni (1984–1990, Muzej ljudske revolucije Slovenije), slikarska razstava *Boris Jesih* (1967), fotografska razstava *Izginjajoče črede* (1970, Lovska zveza Slovenije in Prirodoslovni muzej). Pavla Štrukelj je razstavo evropske kulture *Norveška v slikah in lutkah* (1968) priredila v Goričanah, *Norveško ljudsko umetnost* (1970) pa v Arkadah, Boris Kuhar pa *Foitovo zbirko črnske umetnosti* (1971–1973) v Galeriji Velenje.

Boris Kuhar je ob nastopu vodstvene funkcije v Slovenskem etnografskem muzeju leta 1963 uvedel nekatere muzeološke pristope, ki sta jih s Pavlo Štukelj uporabljala tudi v Goričanah: dinamične menjave občasnih razstav, razstavne kataloge, pogostitve na odprtjih (Bogataj 2023: 17), bogate obrazstavne programe, vključevanje ljudi iz predstavljenih kultur (zbiralcev, študentov iz neuvrščenih držav in priseljencev) v pripravo razstav in spremljevalnih programov (npr. *Ljudska umetnost Indonezije, Krašenje telesa in nakit afriških prebivalcev južno od Sahare, Indijska oblačila in nakit*) ter vključevanje publike v pripravo razstav s predmeti, zgodbami ali mnenji (*Vietnam, Apartheid Južne Afrike*). V slabih treh desetletjih je Kuhar pridobil impresiven nabor večjih in manjših gostujočih razstav. Nekatere so opozarjale na lomljenje okovov kolonializma in vsiljevanje tujih korporacij (npr. *Indijanci Amazonke: Kultura Indijancev na ozemlju Amazonke v republiki Venezueli*), avtorji drugih pa si v tistih letih še niso upali odprto kritizirati kolonializma in pokolonialnih razmerij (npr. *El Dorado in Umetnost aboriginov – staroselcev Avstralije*, glej Valentinčič Furlan 2024: 25–27).

Ob sestavljanju pregleda sem opazila še eno značilnost razstav goričanske platforme – beseda umetnost je nastopala v naslovih tretjine razstav (31 od 89). Po avstralski raziskovalki Elisabeth Burns Coleman mnoge kulture po svetu niso poznale koncepta umetnosti, dokler ni zahodni svet po trku kultur nekaterih artefaktov ob umeščanju v muzeje začel opredeljevati kot umetnost. Posebno v drugi polovici 20. stoletja so mnogi etnografski muzeji menili, da bo staroselska umetnost pritegnila več obiskovalcev kot drugi predmeti njihovih kultur. (Coleman 2021: 129–130) Ščasoma so ljudstva drugih celin ponotranjila evrocentrične poglede in začela načrtno izpostavljeni in negovati umetniške izraze, o čemur so pričale tudi razstave v Goričanah in besedila v katalogih. Boris Kuhar (1970: 1) je v Afriki opazil, da so se zaradi velikega povpraševanja rokodelci ljudstev Akamba in Makonde usmerili v izdelke za prodajo turistom. Po Gardu Okellu se je kenijski batik zaradi povpraševanja turistične publike razširil v Ugando in druge države; izdelovali pa so jih šolani in ljubiteljski avtorji (Okello 1971: neošteve).

Pregled razstavne dejavnosti Muzeja neevropskih kultur Goričane dokazuje, da se je razstavni program vklapljal v sočasne svetovne trende razstavljanja staroselske umetnosti, obenem pa so bile Kuharjeve interpretacije izrazito protikolonialne. Umetnost je pojmoval kot ustvarjalno silo, ki lahko izraža upor proti kolonialnim zatiralcem in kolaboracionističnim misijonarjem, ter borbo za neodvisnost in svobodo ljudi, dežel in celin (Kuhar 1970a: 1, 5–8). V sodobnih umetniških izrazih je prepoznal tudi iskanje identitete in povezovanje s prvotnimi kulturami pred prihodom Evropejcev (Kuhar v oddaji *Kulturne diagonale*, 12. 9. 1977), o čemer so kasneje pisali mnogi raziskovalci (npr. Ginsburg 1995: 265–266).

REFERENCE

- APPASAMY, Jaya, in SUBRAMANIYAN, K. S.
1986 *Nandalal Bose: Razstava indijskega slikarja, Muzej Goričane, oktober 1986*. Ljubljana: SEM.
- ARANDELOVIĆ LAZIĆ, Jelena
1979 *Bronasta skulptura Zahodne Afrike: Kulture neuvrščenih, SEM, Muzej Goričane, december 1979–januar 1980* [vodnik po razstavi]. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

- B. n. l. *Afriške mere za zlato in bronaste skulpture [Zbirka Vede in dr. Zdravka Pečarja: Razstava v avli Ljubljanske banke, Ljubljana]*. Beograd: Muzej afriške umetnosti.
- BARROS VAN BUREN, Mario in ŠTRUKELJ, Pavla
1969 *Narodna i primenjena umetnost republike Čile / Ljudska in uporabna umetnost republike Čile / Narodna i primeneta umetnost na republika Čile: februar, mart, april, maj 1969*. Beograd: Savezna komisija za kulturne veze sa inostranstvom.
- BEBLER, Aleš in BEBLER, Vera
1966 *Otroci zemlje in morja: Povest o Indonezijcih*. Ljubljana: Prešernova družba.
- BELAJ, Vitomir
1969 *Izvenevropska etnografska zbirka Dušana Kvedra*. Ptuj: Pokrajinski muzej.
- BOGATAJ, Janez
2023 Prvih sto let. *Etnolog* 33: 15–17.
- B. N. A.
1964 *Današnji Japan*. [Tokio]: Ministarstvo inostranih poslova.
1969 *Čile i njegov ekonomski i socialni razvoj*. [Ljubljana: Slovenski etnografski muzej].
1972 Uvod. V: P. Štrukelj, *Oblacila Afričanov južno od Sahare*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 3.
1976 *Tresavci: Življenje in delo neke skupnosti v pionirskih dneh Amerike, Slovenski etnografski muzej, Ljubljana, 23. septembra–17. oktobra 1976*. [Ljubljana: Slovenski etnografski muzej].
1979 *Tkanje in nakit Peruja: Kulture neuvršenih*. Ljubljana: Muzej Goričane, Slovenski etnografski muzej.
1980/1982a Pomembnejši dogodki v zgodovini Etnografskega muzeja. *Slovenski etnograf* 31: 208–218.
1980/1982b Razstave Etnografskega muzeja (1963–1983). *Slovenski etnograf* 31: 219–229.
1981a *'Tangata': Pogled Maorov na svet*. Rim: Ambasada Nove Zelandije za SFRJ; Zagreb: Etnografski muzej.
1981b *My Granny's House*. Nicosia: Cyprus Architectural Heritage Organization.
1981c *Akamba-Makonde: Umetnost dveh plemen Tanzanije in Kenije, pripravil Slovenski etnografski muzej, otvoritev bo v petek, 9. oktobra 1981 ob 18. uri, razstava bo odprta do konca novembra 1981* (plakat). [Ljubljana: Slovenski etnografski muzej].
1982a *Kitajska keramika in porcelan: Muzej Goričane*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
1982b *Umetnost DLR Koreje, Kulture neuvršenih, Muzej Goričane, 5.–16. november 1982*. [Ljubljana: Slovenski etnografski muzej].
[1984] *Keramika zahodne Afrike*. [Ljubljana: Slovenski etnografski muzej].
1985 *Ameriška ljudska umetnost danes: Tradicije številnih narodov*. [Ljubljana: Slovenski etnografski muzej].
- BOŠKOVIĆ, Aleksandar
2001 Out of Africa: Images of Women in Anthropology and Popular Culture. *Etnolog* 11: 177–183.
- CHATTOPADHYAYA, Kamaladevi
1968 *Indijsko zanatstvo: Izložba, Muzej primenjene umetnosti, Beograd, 1968*. [Beograd: Savezna komisija za kulturne veze sa inostranstvom].
- CLIFFORD, James
2013 *Returns: Becoming Indigenous in the Twenty-First Century*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- COBELJ, Štefka, FIDERSEK, Franc in KUHAR, Boris
1978 *Kulture neuvršenih dežel: Razstavni paviljon Dušana Kvedra v Ptuj od 12. oktobra do 15. novembra 1978*. Ptuj: Pokrajinski muzej.
- COHEN, Anthony P.
2000 Introduction: Discriminating Relations – Identity, Boundary and Authenticity. V: A. P. Cohen, ur., *Signifying Identities: Anthropological Perspectives on Boundaries and Contested Values*. London in New York: Routledge, 1–14.
- COLEMAN, Elisabeth Burns
2021 Engaging with Indigenous Art Aesthetically. V: V. V. V. V. V., ur., *Introduction to Philosophy: Aesthetic Theory and Practice*. Montreal: Rebus Community, 125–146.
- COVARRUBES, Miguel idr.
1981 *Mehiška ljudska umetnost*. [Ljubljana: Slovenski etnografski muzej].
- ČEPLAK MENCIN, Ralf
2012 *V deželi nebesnega zjaja: 350 let stikov s Kitajsko*. Ljubljana: Založba /*cf.
2015 Dr. Pavla Štrukelj (1921–2015). *Etnolog* 25: 355–358.

- 2023 Restavriranje in sestavljanje modela kitajskih vrat v palačo in okrasnih sten v SEM. *Etnolog* 33: 251–255.
- DE SIKE, Yvonne idr.
1985 *Ciper – otok Venera: Ljudje in življenje*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- ECO, Umberto
2009 *The Infinity of Lists*. New York: Rizzoli.
- EDWARDS, Elisabeth
2011 Tracing Photography. V: M. Banks in J. Ruby, ur., *Made to Be Seen: Perspectives on the History of Visual Anthropology*. Chicago: The University of Chicago Press, 159–189.
- FILIPič, France
1984 Goričanska konferenca. V: F. Filipič, L. Osjak in B. Kuhar, *Goričanska konferenca*. Ljubljana: Komunist, 3–27.
- FILIPič, France, OSJAK, Ljudmila in KUHAR, Boris
1984 *Goričanska konferenca*. Ljubljana: Komunist.
- FRELIH, Emil
1968 *Razstava kitajskih slikarjev Chow Chian Chiu in Chow Leung Chen iz Hongkonga, Grad Goričane, 1968*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- FRELIH, Marko
2005 Afrika, ki odhaja in se vrača: dr. Ignacij Knoblehar – katoliški misijonar v južnem Sudanu in raziskovalec reke Nil. V: N. Hrastnik, ur., *Odprti afriški spomin*. Ljubljana: Oddelek za azijske in afriške študije, Filozofska fakulteta, 41–61.
2008 Anton Petkovšek. V: N. Židov, ur., *Med naravo in kulturo: Vodnik po stalni razstavi SEM, Razstavni katalog*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 155.
2009 *Sudanska misija 1848–1858: Ignacij Knoblehar – misijonar, raziskovalec Belega Nila in zbiralec afriških predmetov*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- FRELIH, Marko in KOREN, Anja
2017 Obdobje gibanja neuvrščenih – priložnost za nastanek afriških zbirk v Sloveniji. V: B. Rogelj Škafar, ur., *Afrika in Slovenija: Preplet ljudi in predmetov, Razstavni katalog*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 7–23.
- GABRIČ, Aleš
2024 Tsuneko Marija Skušek kot posrednica japonske kulture na Slovenskem. *Prispevki za novejšo zgodovino: Zbornik Andreja Studna* 64(1): 625–647.
- GINSBURG, Faye
1995 Mediating Culture: Indigenous Media, Ethnographic Film, and the Production of Identity. V: L. Devereaux in R. Hillman, ur., *Fields of Vision: Essays in Film Studies, Visual Anthropology and Photography*. Berkeley, Los Angeles in London: University of California Press, 256–290.
- GOODY, Jack
1977 *The Domestication of the Savage Mind*. London: Cambridge University Press.
- GUEYE, Marie Louis
1965 *Črnska umetnost, Ljubljana, december 1965*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- HRVATIN, Klara
2021 The First “Mrs. Japanese” of Slovenia between the Two World Wars: Marija Skušek and Her Series of Lectures on Japanese Women. *Asian Studies* 9(3): 169–197.
- IBERVILLE-MOREAU, Luc d'
1970 *Gravures des Esquimaux du Canada / Graphic Art by Eskimos of Canada*. Otava: Queen's Printer for Canada / Imprimeur de la Reine pour le Canada.
- ISAACS, Jennifer
[1981] *Umetnost aboriginov – staroselcev Avstralije: Slikarstvo, rezbarstvo, pletarstvo Severne Avstralije*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- J. A. L.
1981 *Južno od Sahare: Izložba fotografija Marli Šamir: Poklon Medjunarodnog fonda za razvoj kulture UNESCO*. Beograd: Muzej afričke umetnosti.

- JUŽNIČ, Stane
1993 *Identiteta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- KOLEŠNIK, Ljiljana
2023 Practices of Yugoslav Cultural Exchange with Non-Aligned Countries. V: P. Stubbs, ur., *Socialist Yugoslavia and the Non-Aligned Movement: Social, Cultural, Political and Economic Imaginaries*. Montreal idr.: McGill-Queen's University Press, 176–202.
- KOLMAN, Stane
1971 *Mongolija: Razstava zbirke Hele in Staneta Kolmana*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- KREMENŠEK, Slavko
1966/1967 Razstava 'Ljudska umetnost Indonezije' v Slovenskem etnografskem muzeju (november 1964–marec 1965). *Argo* 4–6: 85–86.
- KRŽIŠNIK, Zoran in HIROSHIGE, Ando
[1953] *Ichiryusai Hiroshige (1797–1858): Triinpetdeset poštnih postaj na cesti Tokaido, razstava barvnih lesorezov, Moderna galerija, februar 1953*. Ljubljana: Moderna galerija.
- KUHAR, Boris
1965 [Brez naslova]. V: M. L. Gueye, *Črnska umetnost*, Ljubljana, december 1965. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, neoštevilčeno.
1967 V ciklu razstav 'naši popotniki na tujem – zbiralci'. V: M. Moškon in P. Štrukelj, *Deset let potovanja okrog sveta zbirateljice in pisateljice Alme Karlinove: Razstava v okviru cikla naši popotniki – zbiratelji*. Goričane: Slovenski etnografski muzej, 3.
1968 Uvodna beseda. V: P. Štrukelj, *Japonsko slikarstvo (iz zbirke Klare in dr. Frančka Kosa): Razstava v ciklu Naši popotniki – zbiratelji*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 1.
1970a *Akamba – Makonde: Umetnost vzhodne Afrike*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
1970b Razstava Vietnam. V: P. Štrukelj idr., *Vietnam*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 1.
1971 *Foitova zbirka črnske umetnosti [Galerija Velenje]*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
1976 Ob razstavi / Prilikom izložbe. V: R. K. Reyes / Rejes, *Mehiške maske iz zbirke ing. Victor Jose Moya: Slovenski etnografski muzej, Grad Goričane, 1976 / Izložba Maske Meksika iz kolekcije Viktora Hoze Moya: Etnografski muzej Zagreb, 1976, Muzej Cetinje, 1976*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, neoštevilčeno.
1977a Prof. Edgardo Gonzales Niño. V: P. Štrukelj in B. Kuhar, *Indijanci Amazonke: Kultura Indijancev na ozemlju Amazonke v republiki Venezueli, Muzej Goričane, marec – april 1977*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 8–9.
1977b Razstava umetnosti starega Peruja. V: P. Štrukelj, *Predkolumbijska umetnost Peruja*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 5–6.
1979a Uvod. V: M. Vaskes, *Velike kulture Mehike: Umetnost Aztekov, Goričane, junij 1979*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 1–4.
1979b Ob razstavi. V: J. Arandelović Lazić, *Bronasta skulptura Zahodne Afrike: Kulture nevrščenih, SEM, Muzej Goričane, december 1979–januar 1980*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 3.
1980a *Batik u umetnosti istočne Afrike: Iz zbirke Slovenskog etnografskog muzeja u Ljubljani: Muzej afričke umetnosti, Beograd, februar–mart 1980*. Beograd: Muzej afričke umetnosti.
1980b *Umetnost Makonde iz Tanzanije: Ciklus Kulture nevrščenih, Muzej Goričane, maj–junij 1980*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
1980c Tisočletna tradicija. V: P. Štrukelj, *Kitajske vezenine*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
1981a [Brez naslova]. V C. Plasas De Nieto in A. M. Falchetti De Saenz, *El Dorado: Zlato iz Kolumbije predšpanske kulture od 1. do 16. Stoletja, Kulture nevrščenih, Muzej Goričane, 24. 4.–31. 5. 1981*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, neoštevilčeno.
1981b Ob razstavi. V: P. Štrukelj, *Kultura Nepala: Muzej Goričane, december 1981–maj 1982*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, neoštevilčeno.
1983 Naša razstava. V: P. Štrukelj in W. Shucun, *Kitajsko novo leto: Razstava novoletnih slik, Muzej Goričane, december 1983–januar 1984*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 1–2.
1984 Muzej Goričane. V: F. Filipič, L. Osjak in B. Kuhar, *Goričanska konferenca*. Ljubljana: Komunist, 34–38.
1985 Ciper – ljudje in življenje. V: Y. de Sike idr., *Ciper – otok Venere: Ljudje in življenje*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, neoštevilčeno.
2011 Pavla Štrukelj – večna mladenka. *Glasnik SED* 51(1–2): 8–9.
2013 Mojih 25 let v muzeju. *Etnolog* 23: 317–321.

- KUHAR, Boris idr.
1976 *Afriška zbirka prof. Františka Foita*. Velenje: Kulturni center Velenje.
- LUMBRERAS, Luis Guillermo
1977 Razvoj arheologije v Peruju. V: P. Štrukelj, *Predkolumbijska umetnost Peruja*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 7–9.
- MANG, Karel in FISCHER, Wend
1974 *The Shakers: Life and Production of a Community in the Pioneering Days of America: An Exhibition by the 'Neue Sammlung' Munich*. München: Državni muzej uporabne umetnosti.
- MARIKA, Wandjuk
[1981] Predgovor. V: J. Isaacs, *Umetnost aboriginov – staroselcev Avstralije: Slikarstvo, rezbarstvo, pletarstvo Severne Avstralije*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 5.
- MERHAR, Teja
2019 Mednarodno kulturno sodelovanje Jugoslavije z državami članicami gibanja neuvrščenih. V: T. Soban, ur., *Južna ozvezdja: Poetike neuvrščenih*. Ljubljana: Moderna galerija, 43–69.
- MILIKOURI, Helena
1981 *Sketches of the Traditional Architecture of Cyprus*. Nicosia: Cyprus Architectural Heritage Organisation.
- MOŠKON, Milena in ŠTRUKELJ, Pavla
1967 *Deset let potovanja okrog sveta zbirateljice in pisateljice Alme Karlinove: Razstava v okviru cikla naši popotniki – zbiratelji*. Goričane: Slovenski etnografski muzej.
- MOTOH, Helena in VAMPELJ SUHADOLNIK, Nataša
2024 *Azija sredi Ljubljane: Življenje Skuškovke zbirke* (v tisku).
- NIKOLIČ ĐERIĆ Tamara
2013 Fotografija između etnografije i eksotizacije / Photography between Ethnography and Exotisation. Rovinj: Centar za vizualne umjetnosti 'Batana', Etnografski muzej Istra.
- OKELLO, Gard
1971 *Batik v sodobni umetnosti Vzhodne Afrike, Grad Goričane 1971 in Galerija Velenje*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- OREL, Boris
1953/1954 O etnografskih zbirkah iz Afrike, Amerike in Azije v Etnografskem muzeju v Ljubljani. *Slovenski etnograf* 6/7: 139–146.
- OSJAK, Ljudmila
1984 Deportacije z Gorenjske. V: F. Filipič, L. Osjak in B. Kuhar, *Goričanska konferenca*. Ljubljana: Komunist, 28–33.
- PALAIĆ, Tina
2021 Interpretacija zunajevropskih etnografskih zbirk: Utišanje zgodovinskih in sodobnih naracij. *Glasnik SED* 61(2): 53–63.
2022 Uvod: Prepletenost svetov. V: S. Lunaček, T. Palaić in M. Veselič, ur., *Prepletenost svetov: Zgodovine in refleksije zunajevropskih raziskav v Sloveniji*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 9–29.
2023 *Etnološki vidiki zbiralnih politik in predstavljanj zunajevropskih zbirk v Sloveniji iz obdobja 1960–1990* (doktorska disertacija na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta). Ljubljana: [Tina Palaić].
2025 *Zunajevropske zbirke v Goričanah: preplet razstavnih diskurzov* (v pripravi za objavo).
- PALAIĆ, Tina in MURŠIČ, Rajko
2022 Etnološko raziskovanje in muzejsko predstavljanje zunajevropskih ljudstev v Sloveniji v drugi polovici dvajsetega stoletja. V: S. Lunaček, T. Palaić in M. Veselič, ur., *Prepletenost svetov: Zgodovine in refleksije zunajevropskih raziskav v Sloveniji*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 109–134.
- PISANEC, Anuša
2016 *František Foit: Po poteh akademskega kiparja, zbiratelja in laičnega etnologa v Afriki* (magistrska naloga na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta). Ljubljana: [Anuša Pisanec].

- PIVK, Breda
1992 *Afriške maske skozi Petkovškovo zbirko* (seminarska naloga I in II na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta). Ljubljana: [Breda Pivk].
- PLAZAS DE NIETO, Clemencia in FALCHETTI DE SAENZ, Aba Maria
1981 *El Dorado: Zlato iz Kolumbije predšpanske kulture od 1. do 16. stoletja, Kulture neuvrčenih, Muzej Goričane, 24. 4.–31. 5. 1981*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- POGODBA
1971 med Slovenskim etnografskim muzejem in Občino Velenje, 1. 7. 1971, Dokumentacija SEM.
- RA 125: Skuškova zbirka, dokumenti 1–24, Dokumentacija SEM.
- RAČIČ, Mojca
2009 Dr. Boris Kuhar – še vedno na srečni številki. *Etnolog* 19: 361–364.
- REYES / REJES, Raul Cardiel / Kardiel
1976 *Mehiške maske iz zbirke* ing. Victor Jose Moya: Slovenski etnografski muzej, Grad Goričane, 1976 / *Izložba Maske Meksika iz kolekcije Viktora Hoze Moja: Etnografski muzej Zagreb, 1976, Muzej Cetinje, 1976*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- SI AS 249/632: Ureditev zbirke antikvitet Daljnega vzhoda Marije Skušek (292–609, 292–632, 292–638), Arhiv Republike Slovenije.
- SLAVEC GRADIŠNIK, Ingrid
1983 Neevropska etnologija: Raziskovanje današnjega vsakdanjega življenja Afričanov. *Glasnik SED* 23(3–4): 68–70.
- SOSIČ, Barbara
2003 Razstave Slovenskega etnografskega muzeja 1983–2003. *Etnolog* 13: 595–607.
- ŠKERLJ, Božo
1962 *Ljudstva brez kovin*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- ŠTRUKELJ, Pavla
1967 Afriška zbirka vzhodnosudanskih plemen Bari in Čir v Slovenskem etnografskem muzeju: (zbiralec Ignacij Knoblehar). *Slovenski etnograf* 20: 143–172.
1968a *Kultura črnih plemen ob Belem Nilu v 19. stoletju (raziskovalec Slovenec Ignacij Knoblehar): Razstava v ciklu Naši popotniki – zbiratelji, Goričane, 1968*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
1968b *Japonsko slikarstvo (iz zbirke Klare in dr. Frančka Kosa): Razstava v ciklu Naši popotniki – zbiratelji*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
1972 *Oblačila Afričanov južno od Sahare*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
1972/1973 Etnološka zbirka severnoameriških Indijancev Ojibwa iz 19. stoletja v Slovenskem etnografskem muzeju (zbiralci Friderik Baraga, Franc Pirc, Ivan Čebul). *Slovenski etnograf* 25/26: 109–142.
1976 Krašenje telesa in nakit afriških prebivalcev južno od Sahare. *Slovenski etnograf* 29: 105–123.
1977 *Predkolumbijska umetnost Peruja: Razstavni katalog*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
1978 *Krašenje telesa in nakit prebivalcev južno od Sahare: Razstava, Muzej Grad Goričane, 1978*. [Ljubljana: Slovenski etnografski muzej].
1980 *Kitajske vezanine*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
1980/1982 Neevropske zbirke v Muzeju Goričane. *Slovenski etnograf* 32: 125–158.
1981 *Kultura Nepala: Muzej Goričane, december 1981 – maj 1982*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
1984 Afriška zbirka Františka Foita. V: J. Hudales in M. Marinšek, ur., *Velenjski grad in njegove zbirke*. Velenje: Kulturni center Ivan Napotnik, 15–30.
1988 *Cesarske palače v starem Pekingu*. [B. n. k.: B. n. z.].
1991 Slovenski zbiraleci in raziskovalci neevropskih kultur v 19. stoletju. *Etnolog* 1: 164–174.
- ŠTRUKELJ, Pavla, BEBLER, Aleš in BEBLER, Vera
1964 *Ljudska umetnost Indonezije: Razstava zbirke Vere in Aleša Beblerja*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- ŠTRUKELJ, Pavla, KOS, Franček in KOS, Vera
1967 *Sodobna japonska keramika: Razstava iz zbirke Klare in dr. Frančka Kosa*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- ŠTRUKELJ, Pavla idr.
1970 *Vietnam*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

ŠTRUKELJ, Pavla in KUHAR, Boris

1977 *Indijanci Amazonke: Kultura Indijancev na ozemlju Amazonke v republiki Venezueli, Muzej Goričane, marec–april 1977*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

ŠTRUKELJ, Pavla in SHUCUN, Wang

1983 *Kitajsko novo leto: Razstava novoletnih slik, Muzej Goričane, december 1983–januar 1984*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

ŠTRUKELJ, Pavla, SOJOS DE PEÑA, Diana in MARTINEZ BORERRO, Juan

1982 *Ljudska umetnost Ekvadorja: Kulture neuvrščenih, Muzej Goričane, maj–junij 1982*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

TERČELJ, Marija Mojca

1998a *Iz dežele sončnega sijaja in mesečevih senc: Beblerjeva indonezijska zbirka Slovenskega etnografskega muzeja*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

1998b Baragova zbirka in njen pomen za neevropsko etnologijo v Slovenskem etnografskem muzeju. *Etnolog* 8: 267–283.

162

VASKES, Mario

1979 *Velike kulture Mehike: Umetnost Aztekov, Goričane, junij 1979*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

VALENTINČIČ FURLAN, Nadja

2019a *Poklon Borisu Kuharju (1929–2018)*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

2019b Boris Kuhar in etnološki film. *Etnolog* 29: 159–183.

2023 *Konstrukcija znanja in identitet v filmih o nesnovni kulturni dediščini* (doktorska disertacija na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani). Ljubljana: [Nadja Valentinčič Furlan].

2024 Televizijske oddaje in prispevki o razstavah Muzeja neevropskih kultur Goričane. *Glasnik SED* 64(1): 28–42.

VERBIČ, Blaž

2016 *Afrika 1931: Foitovi in Baumovi fotografski zapisi na steklu*. Velenje: Muzej Velenje.

2019 František Foit – iz Češke v Afriko, iz Afrike v Slovenijo. V: S. Grmovšek, J. Hudales in T. Ravnikar, ur., *Zbornik 2018–2019: Zbirka Šaleški razgledi*. Velenje: Knjižnica Velenje, 183–220.

WAANE, S. A. C.

1988 *Spoznajte Tanzanijo: Ljubljana, januar–februar 1988*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, Muzej Goričane.

WARREN, Joyce

1982 *Avstralsko sodobno lončarstvo*. [Ljubljana: Slovenski etnografski muzej].

ZASP

1995 Zakon o avtorski in sorodnih pravicah. *Uradni list RS* 16/07, 68/08, 110/13, 56/15, 63/16, 59/19.

FILMOGRAFIJA (po letnicah nastanka)

Zanimiva zbirka. Avtor Vladimir Perišić, produkcija Filmske novosti Beograd, 1957, 2 min.

Tlatilco. Avtor Alfonso Muñoz, produkcija ILCE Unesco, ČB, 1960, 20 min. (arhiv muzeja Goričane).

Bali, Java, Sumatra (arhiv muzeja Goričane; ni podatkov o avtorjih – filmi so v postopku digitalizacije).

Taj Mahal (arhiv muzeja Goričane; ni podatkov o avtorjih – film je v postopku digitalizacije).

Kenija (gradivo). Posnel Boris Kuhar, produkcija Slovenski etnografski muzej, 1969, 6 min.

Namibia: A Trust Betrayed. Produkcija Združeni narodi, 1974, 26 min. (arhiv muzeja Goričane).

Ljudje ob reki Ubangi / People from the Ubangi River. Snemanje in komentar Boris Kuhar, montaža Nadja Valentinčič Furlan in Boris Kuhar, produkcija SEM, 2011, 12 min.

Boris Kuhar, 1929–2018. Zamisel in raziskava Nadja Valentinčič Furlan, posnela Urh Vrenjak in Nadja Valentinčič Furlan, zmontirala Nadja Valentinčič Furlan, produkcija SEM, 2020, 33 min.

Prispevki za oddaje Televizije Ljubljana v arhivu Televizije Slovenija (po datumih objav)

Kulturna panorama, 7. 4. 1965, VKA P1/2 (T 3623): Indonezijska zbirka, novinar Sandi Čolnik, režiser Mirč

Kragelj, zvok, 12 min. 20 s.

TV obzornik, 28. 3. 1963, KF 1306/7: Razstava plastik Skuškovcove zbirke v Narodnem muzeju, čb, nemo, 40 s.

TV obzornik, 2. 12. 1965, KF 3590/1: Črnska umetnost v Etnografskem muzeju, čb, nemo, 40 s.

Kalejdoskop, 19. 10. 1967, KF 5154: Sama okrog sveta, avtor Drago Kocjančič, čb, zvok, 3 min. 39 s.

Kalejdoskop, 13. 6. 1968, KF 5714, I: Zbirka v Goričanah, avtor Drago Kocjančič, čb, zvok, 8 min. 18s.

Kulturne diagonale, 12. 9. 1968, KF 5939: Muzej Goričane, čb, zvok, 27 min.

TV dnevnik, 15. 11. 1970, KFD 611/6: Razstava Akamba – Makonde, čb, nemo, 2 min.

TV dnevnik, 21. 12. 1970, KFD 646/3: Etnografski muzej: Vietnam, čb, nemo, 1 min.

TV dnevnik, 3. 6. 1971, KFD 820/I, 4: Razstava Mongolija, čb, nemo, 1 min. 25 s.

TV dnevnik, 1. 11. 1971, KFD 973/4: Razstava črnske umetnosti Vladimírja Foita, nemo, 1 min. 23 s.

TV dnevnik, 3. 6. 1973, KFD 1573/7: Washington Art Today, čb, nemo, 53 s.

TV obzornik, 20. 2. 1976, KFD 2599/7: Grafična umetnost kanadskih Eskimov, čb, nemo, 1 min.

TV dnevnik, 26. 9. 1976, KFD 2825/I 3: Razstava o Šrilanki in Indiji, čb, zvok, 2 min. 40 s.

Kulturne diagonale, 12. 9. 1977, KF 11082/1: Predkolumbijska umetnost Peruja, avtorica Vida Zei, barve, zvok, 12 min. 42 s.

TV obzornik, 15. 5. 1978, KFD 3426/6: Nakit ljudstev južno od Sahare, mehiška umetnost, barve, nemo, 1 min.

Ne prezrite, 13. 7. 1978, KF 11638 (T 25002): Afriška lepota včeraj in danes, avtorica Vida Zei, barve, zvok, 18 min. 38 s.

Tretja razsežnost, 10. 5. 1979, KF 12078/2: Povsod so barve, barve, delno zvok, 6 min.

Ne prezrite, 6. 6. 1979, KF 12129: Umetnost Aztekov, avtorica Metka Polenčič, barve, delno zvok, 1 min. 35 s.

Ne prezrite, 14. 11. 1979, KF 12334: Tkanje in nakit Peruja, barve, delno zvok, 4 min. 12 s.

Tretja razsežnost, 24. 1. 1980, KF 12447/1: Bronasta skulptura zahodne Afrike; Indijska oblačila in nakit, avtorica Metka Polenčič, barve, zvok, 8 min. 52 s.

TV dnevnik, 29. 5. 1980, KFD 4172/I, 4, 4a: Umetnost Makonde iz Tanzanije, barve, zvok, 2 min.

Ne prezrite, 18. 6. 1980, KF 12645/5: Prebujena Afrika v pesmi in literaturi, barve, nemo, 48 s.

TV dnevnik, 23. 4. 1981, KFD 4498/I, 6: Kolumbijsko zlato v Goričanah, avtor Jadran Sterle, barve, zvok, 2 min.

TV dnevnik, 5. 7. 1981, KFD 4570/3, 3a: Umetnost Maorov in avstralskih staroselcev, avtor Jadran Sterle, barve, zvok, 2 min.

Ne prezrite, 9. 10. 1981, KF 13248/4: Sirska ljudska umetnost v Goričanah, barve, nemo 1 min. 9 s.

Ne prezrite, 21. 5. 1982, KF 13540: Apartheid Južne Afrike, barve, nemo, 1 min. 35 s.

Ne prezrite, 9. 7. 1982, KF 13608/2: Kitajska keramika in porcelan, barve, nemo, 1 min. 11 s.

Ne prezrite, 30. 12. 1983, KF 14164: Razstava slik kitajskega novega leta, barve, nemo, 1 min. 33 s.

Ne prezrite, 10. 8. 1984, KF 14508/IV 5, 5a: Prenova muzeja Goričane, barve, zvok, 2 min. 5 s.

Osmi dan, 19. 4. 1988, VKA 505/6: Kulture Oceanije, avtor Jadran Sterle, barve zvok, 8 min. 12 s.

Oči kritike, 29. 6. 1989, VKA P 1060: Slovenci, zbiratelji in raziskovalci kitajske kulture, avtor Jadran Sterle, barve, zvok, 5 min. 30 s.